

מלחמת חורמה

ישראל נגד הדמוקרטיה

תמונת מצב | קואליציית נשים לשלום | נובמבר 2010

אלה שעובדים מפחדים לאבד את מקום עבודתם,
אלה שלא עובדים מפחדים שלא ימצאו לעולם עבודה.
מי שלא מפחד מרעב, מפחד מאוכל.
בעלי הרכב מפחדים ללכת
והולכי הרגל פוחדים שמא יידרסו.
הדמוקרטיה מפחדת לזכור
ולשפה פחד מלומר.
האזרחים מפחדים מהצבא
והצבא מפחד ממחסור בנשק.
והנשק מפחד ממחסור במלחמות.
זמן של פחד.
פחד האישה מאלימות הגבר
ופחד של הגבר מאישה ללא פחד.
פחד משודדים, פחד ממשטרה.
פחד מדלתות ללא מנעול,
מזמן ללא שעון,
מילד ללא טלוויזיה.
פחד מלילה ללא כדורי שינה,
פחד מעודף כדורים כדי לקום בזמן.
פחד מהמון, מבדידות,
ממה שהיה, ממה שיכול להיות.
פחד מלמות, פחד מלחיות.

אדוארדו גליאנו, שיר הפחד הגלובלי (עברית): קרלוס שטיגליץ)

כאשר אני מעזה להיות חזקה - להשתמש בכוחי למען החזון שלי, אזי זה נעשה פחות ופחות
חשוב האם אני מפחדת.

אודרי לורד

תוכן עניינים

4-6	הקדמה
7-19	הכנסת השמונה-עשרה במתקפה על הדמוקרטיה
20-26	ארגוני ימין קיצוני והממסד
27-30	התקשורת
30-37	דיכוי מחאה ורדיפה פוליטית
38-43	פרשיות ביטחוניות או פוליטיות?
43-47	סיכום

הקדמה

דו"ח זה עוסק במתקפה על הדמוקרטיה בישראל, מצד כוחות ממסדיים ולא ממסדיים המשלבים זרועות לדיכוי חופש הפעולה האזרחי בתוך ישראל. זוהי תמונת מצב של האווירה השלטת בישראל היום: איום על האופוזיציה בכנסת ובחברה האזרחית, אלימות שלטונית גוברת, הידרדרות לעבר כינונו של משטר דכאני ששם לנגד עיניו השתקה אלימה של קולות ביקורתיים ואופוזיציוניים, המשך הדיכוי של הפלסטינים והשליטה עליהם ועיקירתם של עקרונות הדמוקרטיה מן היסוד.

הדו"ח מתמקד בתקופה קצרה במונחים היסטוריים, שנתיים בלבד, בהן גברה המתקפה על הדמוקרטיה ועל אלו הפועלות/ים במסגרתה. מיום היווסדה דיכאה מדינת ישראל את המיעוט הלאומי הפלסטיני שנותר בתוך גבולות המדינה אחרי הנכבה של 1948, תחילה בכוננה משטר צבאי ובהמשך בשורה ארוכה של פרקטיקות מפלות ובהתערבות מתמשכת של מנגנוני הביטחון בחיים החברתיים והפוליטיים. אין כמעט עוררין על כך שמנגנון הדיכוי שמפעילה ישראל נגד הפלסטינים בשטחים הכבושים, החל משנת 1967 ועד היום, הוא חמור ואלים במיוחד, מפר סטנדרטים בסיסיים של זכויות אדם ואזרח, וסותר את הגדרתה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית. בשל קוצר היריעה, ולמרות הקשר ההדוק בין מנגנוני הדיכוי שמפעילה ישראל משני צדי גבולות 1967, דו"ח זה לא יעסוק, מלבד במקרים בודדים, בדיכוי המתמשך כלפי בני העם הפלסטיני החיים בשטחים הכבושים - ויתמקד בעיקר ברדיפה הפוליטית הגוברת בתוך גבולות 1967.

הדו"ח מסמן את המתקפה על עזה בחודשים דצמבר 2008 עד ינואר 2009 ואת דו"ח גולדסטון, שפורסם בעקבותיה, כקו פרשת מים בציבוריות ובפוליטיקה הישראלית. המתקפה על עזה עוררה והאיצה את הלחץ החיצוני על ישראל לסיים את הכיבוש ולחדול מהפרות זכויות האדם החמורות. לפי ניתוח זה, התגברות הלחץ הבינלאומי על ישראל הובילה, בראשונה זה תקופה ארוכה, למבוכה אמיתית בצמרת המדינית הישראלית ובתנועות הימין.

התחושה הגוברת, כי לא ניתן להמשיך לשמור על הכיבוש מחד גיסא ועל תדמיתה של ישראל כמדינה דמוקרטית מאידך גיסא, היא לדעתנו אחד המניעים העיקריים למתקפה על תנועות השלום, על ארגוני זכויות האדם ועל ההנהגה הפלסטינית בתוך ישראל.

על מנת להמשיך ולקיים את הכיבוש ואת הגדרתה כמדינה יהודית (בניגוד למדינה דמוקרטית ושוויונית), חייבת ישראל לדכא ביתר שאת את ההתנגדות הפלסטינית לכיבוש, וכדי לעשות זאת היא נאלצת לוותר אף על מראית עין של מחויבות לדמוקרטיה. התגברות הדיכוי הפוליטי בישראל ובשטחים הכבושים מעצימה את הקולות הביקורתיים כלפי המדיניות הישראלית הן בישראל והן בעולם, ומובילה את ישראל למצב של בידוד בינלאומי חסר תקדים - כלכלי, צבאי, תרבותי ומדיני. כך נהפכו קולות ההתנגדות בתוך ישראל לאיום אסטרטגי ממשי על המשך מדיניות הכיבוש, והשתקתם הפכה למטרה ראשונה במעלה מבחינתם של מנגנוני השלטון ותנועות הימין בישראל.

הדו"ח יראה כיצד העיקרון של יצירת "אויבים מבית" וההתייחסות לארגונים ולפעילים/ות במונחים של בגידה, חתרנות ואנטי-ישראליות עוברים כחוט השני במתקפה הנוכחית, בין אם זו מתרחשת בבית המחוקקים ובין אם ברחוב או בתקשורת. יצירתו של "אויב" זה מסייעת להסיט את הדיון הציבורי מהכיבוש ומתוצאותיו ההרסניות ולטפול את האשמה בבידודה של ישראל לא על מדיניות ממשלתית כושלת, אלא על קומץ של "חתרנים" הפועלים "נגד המדינה".

הדו"ח יפתח בתיאור של מגמה אנטי-דמוקרטית מובהקת בכנסת השמונה-עשרה, הבאה לידי ביטוי בשורה של הצעות חוק, שמטרתן לחסל את קיומה של האופוזיציה ולהתנות זכויות אזרחיות בסיסיות בחובת נאמנות, וכן במתקפה רב-חזיתית נגד חברי הכנסת הערבים. הפרק השני יעסוק במתקפה של ארגוני ימין קיצוני על ארגוני החברה האזרחית בישראל ובמיוחד על ארגונים הפועלים נגד הכיבוש ולשמירה על זכויות האדם בשטחים הכבושים ובישראל. הפרק יראה כי ארגוני הימין הקיצוני פועלים באופן מכוון ליצירת דה-לגיטימציה של ארגוני שלום וזכויות אדם, באמצעות קמפינים מתוקשרים המבוססים על דיסאינפורמציה, סילוף של עובדות, מניפולציה ציבורית והסתה. הפרק ידגיש את החיבור המסוכן בין ארגונים אלו לבין אישים ורשויות בממסד ולבין התקשורת המרכזית בישראל. הפרק השלישי יסקור מקרים פרטיים של דיכוי מחאה אזרחית בישראל במהלך השנתיים האחרונות ויחשוף את היקף הדיכוי ואת מטרותיו השונות, ואילו הפרק הרביעי והאחרון יעסוק ברדיפה אישית של עיתונאים ומנהיגים פוליטיים באמתלות ביטחוניות.

זוהי תמונת מצב עדכנית, אך מטבע הדברים היא אינה יכולה להכיל את כל ההתפתחויות ואת כל ההיבטים של תופעה פוליטית וחברתית רבת-עוצמה. אנו סבורות שפרויקט התיעוד והניתוח של המתקפה הזו חייב להיות מתמשך ויסודי, משום שעל פי כל הראיות

היא רחוקה מלהסתיים. התיעוד מאפשר לנו לעקוב אחרי ההתפתחויות בעודן מתרחשות ולהסיק מסקנות רפלקטיביות, הן לגבי אופיה של התקופה והן לגבי פעילותנו כתנועות וכארגונים המחויבים לסיום הכיבוש ולשינוי מעמיק של המציאות הפוליטית והחברתית.

במאמר מוסגר, נציין גם כי דיכוי חופש הפעולה האזרחי מעקר ממשעותם את ההישגים הפמיניסטיים לייצוג שוויוני, המעוגנים בין היתר בהחלטת האו"ם 1325, משום שהוא מגביל את הייצוג הפוליטי בראש ובראשונה לנשים השותפות למפעל הצבאי ולמשטר הכיבוש. על אף הדימוי של ישראל כמדינה מתקדמת מבחינת שוויון מגדרי, יכולתן של נשים להגיע לצמרת השלטון - בפרט אם לא לקחו חלק במפעל הצבאי - מוגבלת ביותר. במציאות זו, נשים פלסטיניות ויהודיות רבות בחרו בחברה האזרחית ובארגוני שלום וזכויות אדם כזירה מרכזית לפעילותן הפוליטית. השתקת ארגונים אלה, אם כן, היא צעד נוסף בהדרה של נשים מהשתתפות במערכת הפוליטית.

קואליציית נשים לשלום מפרסמת דו"ח זה במטרה ובתקווה כי הוא ישמש כלי לפעולה של יחידים ושל קבוצות בארץ ובעולם. אנו שואפות שמשמך זה יסייע לפעילים/ות רבים לפעול בצורה מתואמת ומחושבת נגד המתקפה, מתוך הבנה מעמיקה ככל האפשר של היקפה ושל שורשיה. תקוותנו היא, שהוא ישרת נאמנה את קוראותיו ואת קוראיו במאמציהם לחולל שינוי.

הכנסת השמונה-עשרה במתקפה על הדמוקרטיה

הבחירות לכנסת: מסע דה-לגיטימציה לאזרחי ישראל הפלסטינים

ב-10.2.2009, פחות מחודש לאחר סיום המלחמה בעזה ויותר משנה וחצי לפני מועדן המתוכנן (26.10.2010), התקיימו בישראל בחירות לכנסת השמונה-עשרה. שיעור ההצבעה בבחירות לכנסת זו עמד על 62.5%, לעומת 78.7% בבחירות לכנסת החמש-עשרה, ושיעור ההצבעה בקרב הציבור הערבי הפלסטיני בישראל היה אף נמוך מכך (53.4%). שיעור ההצבעה הנמוך מעיד על אובדן האמון בנבחרי הציבור וביכולתה של המערכת הדמוקרטית הפורמלית להביא לשינוי משמעותי. בהמשך לתקופת המלחמה, האווירה הגזענית והאנטי-דמוקרטית המשיכה להתלהט בתקשורת המרכזית, בחוגי הימין ובתעמולת הבחירות.

קמפיין הבחירות של ישראל ביתנו: "בלי נאמנות אין אזרחות". קמפיין הבחירות של המפלגה העמיד בספק את אזרחותם של פלסטינים אזרחי ישראל והציג את נבחרי הציבור הערבים כבוגדים, אשר חיים על חשבון משלם המסים הישראלי. תחת הסיסמה "בלי נאמנות אין אזרחות" העלתה ישראל ביתנו את הקריאה לחוקק את חוק "נאמנות-אזרחות", לפיו רק מי שיחתום על הצהרת נאמנות למדינת ישראל כמדינה יהודית יהיה אזרח הזכאי למלוא הזכויות.¹

פסילת רשימות ערביות. כחודש לפני הבחירות, החליטה ועדת הבחירות המרכזית לפסול את רשימות בל"ד ורע"ם-תע"ל. בהצעות הפסילה, שהוגשו על ידי חברי מפלגות האיחוד הלאומי וישראל ביתנו, תמכו חברי כנסת רבים ובהם חברי מפלגות קדימה והעבודה.² מזכ"ל מפלגת העבודה, איתן כבל, הגדיל וטען כי פסילתה של בל"ד מהווה מעשה פטריוטי.³ בעקבות עתירה שהגישו המפלגות נגד החלטת הפסילה, החליט בית המשפט העליון להפוך את ההחלטה.⁴

כרובוקציה באום אל-פחם. במקביל לפסילת המפלגות הערביות, אישרה ועדת הבחירות לברוך מרזל ממפלגת האיחוד הלאומי לשמש יו"ר ועדת קלפי באום אל-פחם ביום הבחירות, למרות הפרובוקציה המכוונת שבבקשתו.⁵ בקשתו של מרזל לשמש משקיף בקלפי בעיר הערבית באה על רקע קמפיין מתמשך של מפלגת הימין הקיצוני לקיים צעדת פעילי ימין, שתצהיר על "הריבונות הישראלית בכל שטחי מדינת ישראל" ותטפל "אחת ולתמיד בקן הצרעות הנקרא אום אל-פחם".⁶

¹ www.beytenu.org.il/index.php?&pagename=article&nid=85&cid=0&page=2

² www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3654846,00.html

³ www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3654879,00.html

⁴ www.haaretz.co.il/hasite/spages/1057498.html

⁵ www.haaretz.co.il/hasite/spages/1062810.html

⁶ www.mako.co.il/news-israel/local/Article-617d05d818e1021004.htm

תוצאות הבחירות. תוצאות הבחירות הצביעו על תמיכה ציבורית נרחבת במפלגות ימין קיצוני הדוגלות בסיפוח השטחים, בטרנספר, בהמשך הבנייה בהתנחלויות ובאפליה ממוסדת של אזרחי ישראל הפלסטינים. מפלגת ישראל ביתנו, שכאמור חרטה על דגלה את התביעה להצהרת נאמנות כתנאי לאזרחות ועוד שורה של הצעות חוק אנטי-דמוקרטיות, הפכה להיות המפלגה השלישית בגודלה בכנסת. הליכוד הגדיל את כוחו משמעותית מ-12 מנדטים בכנסת השבע-עשרה ל-27 מנדטים בכנסת הנוכחית. ב-31.3.2009 הושבעה ממשלת ישראל ה-32 בראשות בנימין נתניהו, שהורכבה מקואליציה שכללה את סיעות הליכוד, ישראל ביתנו, מפלגת העבודה, ש"ס, הבית היהודי ויהדות התורה.

חקיקה

חלק זה יסקור בקצרה חמש הצעות חוק מרכזיות, המכוונות לתקוף ולהגביל פעילות פוליטית לגיטימית של האופוזיציה האזרחית בישראל. חוקים אלה הם חלק משטף הולך ומתגבר של הצעות חוק אנטי-דמוקרטיות וגזעניות הנערמות בתקופה האחרונה על שולחן הכנסת. הבחירה להתמקד דווקא בהם נובעת מההנחה שחיסולה של אופוזיציה והתנגדות הוא שלב בדרך לקידומה של מדיניות גזענית ואלימה עוד יותר בהמשך. לטעמנו, המקרה של חוק הנכבה, אחד החוקים האנטי-דמוקרטיים הראשונים שהוצעו בכנסת הנוכחית, ראוי לשמש תמרור אזהרה לאופן שבו שהצעת חוק יוצרת דה-לגיטימציה חברתית לעמדות מסוימות, גם אם בסופו של תהליך החקיקה היא אינה אוסרת עליהן לחלוטין. המקרה של החוק הנכבה יכול גם ללמד אותנו על השילוב בין תהליכי חקיקה לבין מדיניות ממשלתית: כך לדוגמה ניתן לראות קשר ברור בין הצעת החוק לבין המדיניות הממשלתית השוללת את לימוד הנכבה בבתי הספר (עליה תוכלו לקרוא בחלק הרביעי של הדוח). נראה כי הצעות החוק הנידונות, גם אם לא יעברו בנוסחים המוצעים היום, מניחות תשתית של לגיטימציה למדיניות הממשלה, סוכנויות המדינה ומנגנוני הביטחון נגד פעילות האופוזיציה.

חוק הנכבה כמשל

חוק הנכבה הונח על שולחן הכנסת בידי ח"כ אלכס מילר (ישראל ביתנו) ביום 6.7.2009.⁷ הצעת החוק קבעה עונש מאסר של שלוש שנים לכל אזרח ישראלי שיציין את יום הנכבה. ההצעה עוררה ביקורת ציבורית רחבה, בשל פגיעתה החמורה בחופש הביטוי. בעקבות הסערה הציבורית, הוסרה מהחוק האחריות הפלילית והוחלפה בסנקציה כלכלית על מוסדות חינוכיים, תרבותיים וחברתיים המציינים את הנכבה.⁸ החוק המתוקן אוסר על "ציון יום העצמאות ותקומת המדינה בטקסי אבל". החוק קובע: "ראה שר האוצר כי גוף מתוקצב או

⁷ הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון - הוצאה אסורה), התשס"ט-2009 מספר 1403 הכנסת ה-18 מיום 6.7.2009 שמו הרשמי של חוק הנכבה הינו "חוק יסודות התקציב (תיקון - הוצאה אסורה) (התשס"ט-2009), הוספת סעיף 33.1 בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985".

גוף נתמך לא קיים הוראה מהוראות סעיף זה, רשאי הוא לעכב סכומים שיש להעבירם לאותו גוף מתקציב המדינה, לרבות לפי כל דין. ב-19.7.2009 אישרה ועדת השרים את ההצעה המתוקנת, וב-16.3.2010 עבר החוק קריאה ראשונה בכנסת, בתמיכה של חמישה עשר חברי כנסת ובהתנגדות של שמונה.¹⁰

למרות "ריכוך" החוק ועדכונו, מטרתו נשארה דומה - המשך ההדרה של האזרחים הפלסטינים בישראל ופגיעה בחופש הביטוי ובזכותם לנרטיב היסטורי. הסנקציות נגד יחידים בוטלו, כאמור, אך במקומן הוכנסה לחוק סנקציה המופעלת כנגד מוסדות ציבור - הערוץ המרכזי דרכו קהילה משמרת את מורשתה, את תרבותה ואת לכידותה. האיום בשלילת מימון ממשלתי מזכיר את סיסמת הבחירות של ישראל ביתנו בראשות אביגדור ליברמן, היוצרת קשר ישיר בין "נאמנות" לבין אזרחות. התניית תקציבי המדינה בנאמנות לנרטיב רשמי מצרה את מרחב הפעולה, המחשבה והדיון הפוליטיים, התרבותיים והחברתיים בישראל. הזכות לדבר בפתיחות על הנכבה או לזכור את 1948 באופן קולקטיבי מוגבלת באופן דרמטי, והנוסח המעודכן מקל על רשויות המדינה לאכוף את החוק ולהפעיל סנקציות נגד מפיריו.

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1101203.html>
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3863794,00.html>

הצעת חוק חובת גילוי לגבי מי שנתמך על ידי ישות מדינית זרה, התש"ע-2010 מספר 2081 הכנסת ה 18 מיום 8.2.2010
<http://izsvideo.org/papers/Law2.pdf>

יום הנכבה מציין את עקירתם של כ-800,000 פלסטינים, שהפכו בין לילה לפליטים, ואת מחיקתם של 500 כפרים פלסטינים במהלך מלחמת 1948. את יום הנכבה נוהגים לציין מדי שנה בתהלוכת זכרון ומחאה (המכונה "צעדת השיבה") באחד מהכפרים הפלסטינים העקורים. ועדת העקורים, המייצגת את העקורים הפלסטינים בגבולות 1948, קיבלה לפני 13 שנה החלטה לציין את יום הנכבה ביום העצמאות הישראלי, לפי התאריך העברי ה' באיר, במטרה להדגיש את מחיקתו של הנרטיב הפלסטיני אל מול הנרטיב היהודי-ישראלי. בנוסף לציין יום הנכבה, מהווה זיכרון 1948 חלק מרכזי מהתרבות, מההיסטוריה ומהמורשת הפלסטינית.

הצעת חוק לפגיעה במימון של ארגוני החברה האזרחית

ב-17.2.2010 אישרה הכנסת בקריאה טרומית את הצעת החוק "חובת גילוי לגבי מי שנתמך על ידי ישות מדינית זרה, התש"ע-2010", בתמיכתם של 58 ח"כים מול 11 מתנגדים. מגישי ההצעה היו חברי הכנסת זאב אלקין, אברהם מיכאלי, דוד רותם, עתניאל שנלר, יריב לוין, מיכאל בן ארי וציפי חוטובלי.¹¹ מטרתה המוצהרת של הצעת החוק היא להגביר את השקיפות בכל הנוגע לפעילות פוליטית בישראל,¹² אולם הרקע להגשת ההצעה ולשון ההצעה עצמה מעידים כי היא נועדה לצמצם את יכולת הפעולה של ארגוני שלום וזכויות אדם ולעשות להם דה-לגיטימציה.

הצעת החוק מבקשת להגביל באופן משמעותי את פעולתם של ארגונים ועמותות הפועלים בכלים אזרחיים וחוקיים לשינוי מדיניות הממשלה בתחומים שונים, ואשר מקבלים מימון מ"ישות מדינית זרה", כגון קרנות אירופיות, ציבוריות, שגרירותיות ורות, האיחוד האירופי וקרנות משנה של המועצה האירופית. המושג "פעילות פוליטית" הוגדר בהצעת החוק בצורה מאוד רחבה: "פעילות המיועדת להשפיע על דעת הקהל בישראל או על גורם כלשהו באחת מרשויות השלטון בישראל בנוגע למרכיב כלשהו ממרכיבי מדיניות הפנים או מדיניות החוץ של מדינת ישראל". כלומר, כל פעילות שמיועדת לקדם שינוי חברתי ושינוי מדיניות בכל תחום: שלום, סביבה, שוויון מגדרי, צמצום פערים חברתיים וכן הלאה.

הנוסח המקורי של הצעת החוק כלל שורה של תנאים דרקוניים שבהם יאלצו לעמוד עמותות המקבלות תרומות מישויות מדיניות זרות: דיווח בתוך שלושים יום מקבלת התרומה על מקור המימון, הסכום והייעוד המדויק, זאת למרות שהחוק הקיים כבר מחייב עמותות לדווח על תרומות המתקבלות מכל מקור¹³ - הצעה שלא רק תטביע את הארגונים ואת הרשויות בניירת, אלא אף תאפשר למדינה לנטר את פעילות הארגונים בטרם היא

מתבצעת. עוד כללה הצעת החוק את החובה להציג את מקור המימון בכל פרסום של הארגון, מודפס או אלקטרוני, בדיבור ובראיונות בתקשורת; דרישה כי ארגונים המקבלים מימון מישות זרה יירשמו אצל רשם המפלגות ולא אצל רשם העמותות כפי שנעשה עד כה; וסעיף בעייתי במיוחד לפיו תרומות של ישויות מדיניות זרות יהיו חייבות במס - דבר שעלול לפגוע ביכולתן של עמותות לקבל תרומות מקרנות ומוסדות המחויבים, על פי דיני פעילותם הם, לחלק רק מענקים פטורים ממס. הסנקציה המוטלת על הארגון ואנשיו, על פי ההצעה, תעמוד על שנת מאסר או קנס כספי, כאשר האחריות על עמידה בתנאי החוק הבלתי אפשריים כמעט, מוטלת על כל מי שהיה פעיל מרכזי בארגון בזמן ביצוע העבירה.

בעקבות מאמצי לובי משמעותיים, נערכו בהצעת החוק שורה ארוכה של שינויים ונוסח חדש נידון בוועדת החוקה של הכנסת בחודש אוגוסט 2010, מעט לפני יציאת הכנסת לפגרה. בישיבה זו הוחלט כי בהצעת החוק המתוקנת ימותנו או יוסרו חלק ניכר מהסעיפים הבעייתיים, למשל סעיף המיסוי על תרומות, וחובת הדיווח על התרומה בכל פרסום. למרות השינויים המבורכים, הצעת חוק היא עודנה הצעת חוק סלקטיבית ואנטי-דמוקרטית. חשוב לציין כי תרומות מסוג זה רלוונטיות בעיקר לארגוני שלום וזכויות אדם ופחות לארגוני ימין: תרומות מאנשים פרטיים אינן חייבות בדיווח מהסוג שהצעת החוק מבקשת, למרות שברוב המקרים דווקא תרומות כאלו הן תרומות שלגביהן העמימות גדולה יותר (תרומות של סוכנויות מדינתיות מדווחות גם במדינת המוצא וגם בישראל), ולמרות שידוע שגם תרומות של אנשים פרטיים משמשות למטרות פוליטיות. העובדה כי מדיניות התמיכה הכספית מצד מדינות זרות מתבססת בעיקרה על קידום דמוקרטיה, שוויון אזרחי וזכויות אדם, שופכת אור על מניעה של הצעת החוק ומעידה על כך שהמניע העיקרי להצעת החוק היה ניסיון להגביל את פעילותם של ארגונים מסוימים ולא אחרים.

סמכות השיפוט האוניברסלית הינה עקרון משפטי, המאפשר למדינות להעמיד לדין ולהעניש אדם שביצע, בכל מקום, עבירות מסוג פשע מלחמה חמור, פשעים נגד האנושות והפרות חמורות אחרות של הדין הבינלאומי ושל זכויות אדם. סמכות זו עוגנה והורחבה באופן משמעותי לאחר מלחמת העולם השנייה, בעקבות פשעי המלחמה של המשטר הנאצי. עקרון משפטי זה חיוני לעבודתם של ארגוני זכויות אדם בכל העולם וגם בישראל. חתירה תחתיו מערערת את אחד מאמצעי האכיפה היחידים העומדים לרשות החוק ההומניטרי הבינלאומי ודיני זכויות אדם.

ישראל עשתה שימוש בסמכות השיפוט האוניברסלית במספר מקרים, ביניהם במשפטי אייכמן ודמאניוק, אשר הועמדו לדין בישראל מכוח החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם. במהלך הדיון במשפט אייכמן נקבע על ידי בית המשפט העליון כי הפשעים שהוא מואשם בהם הם פשעים בינלאומיים, הגוררים סמכות שיפוט אוניברסלית. כדברי השופטים: "אופים האוניברסלי של הפשעים הללו הוא המקנה לכל מדינה ומדינה את הסמכות לשפוט את מי שנתן ידו להם ולהענישו."¹⁴

הצעת חוק לפגיעה בעיקרון השיפוט האוניברסלי (תיקון לחוק העמותות) בסוף חודש אפריל 2009, בתום קמפיין מתוקשר של תנועת אם תרצו נגד ארגוני זכויות אדם ישראליים, הגישו יותר מעשרים חברי כנסת ממגוון סיעות הבית את "הצעת חוק העמותות (תיקון - סייגים לרישום ופעילות עמותה), התש"ע-2010", אשר נועדה להוציא מחוץ לחוק עמותות המעורבות בפעילות שעושה שימוש בעיקרון השיפוט האוניברסלי נגד בכירים ישראלים, שיש חשד שהיו מעורבים או אחראים לביצוע פשעי מלחמה.

לפי הצעת החוק, "לא תירשם עמותה אם שוכנע הרשם כי העמותה תהיה מעורבת או תמסור לגורמים זרים מידע בעניין תביעות משפטיות, המתנהלות בערכאות הפועלות מחוץ למדינת ישראל, כנגד בכירים בממשל בישראל או קצינים בצבא, בגין פשעי מלחמה". כמו כן, יוכל בית המשפט המחוזי לצוות על פירוק של עמותה באם "העמותה היתה מעורבת או תמסור לגורמים זרים מידע בעניין תביעות משפטיות, המתנהלות בערכאות הפועלות מחוץ למדינת ישראל, כנגד בכירים בממשל בישראל או קצינים בצבא, בגין פשעי מלחמה". בהצעת החוק לא נכתבו שמות העמותות שהחוק מכוון נגדן, אולם יוזמי החוק ציינו בראיונות לתקשורת את הארגונים עדאלה, הוועד הציבורי נגד עינויים, רופאים לזכויות אדם וקואליציית נשים לשלום.¹⁵

חלק ניכר מפעילותם של ארגוני זכויות אדם ברחבי העולם הוא מעקב ודיווח על פשעי מלחמה והפרות זכויות אדם. הצעת חוק זו דורשת למעשה מארגונים להסתיר מידע על הפרה של זכויות אדם או על פגיעה בעקרונות המשפט הבינלאומי שמגיעות לידיעתם, ומבקשת להפיל ארגוני זכויות אדם על ליבת פעילותם. ההצעה, אם תתקבל, תהיה מעין הודאה רשמית מטעם מדינת ישראל, שהיא מבצעת פשעי מלחמה אך מצווה על ארגוני זכויות האדם בישראל לשתוק לגביהם, להימנע מלהעביר מידע על אודותיהם ולהימנע מלסייע הן לקורבנות והן לקהילה הבינלאומית לפעול כדי למנוע את המשכם.¹⁶ ההצעה מכוונת לפגוע בחופש הביטוי וההתארגנות של ארגוני שלום וזכויות אדם ויצרת דה-לגיטימציה ציבורית לתפקידם החינוכי, המשפטי והציבורי של ארגונים אלו, באמצעות הצגת פעילות למען זכויות אדם כפעילות אנטי-

http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/100/115.html?hp=1#after_maavaron

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=29_04_10

אתר הכנסת. הצעת חוק העמותות (תיקון-סייגים לרישום ופעילות עמותה), התש"ע-2010, מספר 2456 הכנסת ה-18-

הנוחה על שולחן הכנסת ביום 14.6.2010

<http://www.hamoked.org.il/Document.aspx?docID=Updates1023>

ר' חוות דעת בעניין חוק החרם שהחמנה על ידי קואליציית נשים לשלום מעו"ד מיכאל ספיר בנספח לדו"ח זה

אתר הכנסת. הצעת חוק איסור הטלת חרם, התש"ע-2010, מספר 2505 הכנסת ה-18, הנוחה על שולחן הכנסת ביום 5.7.2010

15

16

17

18

19

20

ישראלית.¹⁷ בעקבות הגשת ההצעה פירסם פרום המנכ"לים של ארגוני זכויות האדם בישראל הצהרה הטוענת, בין היתר, כי "הצעת החוק המבקשת להסתיר מידע או חשד לפשע עומדת בניגוד לאמנות בינלאומיות ולהכרזה האוניברסלית בדבר זכויות אדם שנחתמו לאחר מלחמת העולם השנייה, ומהווה שפל מוסרי חסר תקדים בבית המחוקק הישראלי".¹⁸

חוק איסור הטלת חרם¹⁹

ב-5.7.2010 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק "איסור הטלת חרם, התש"ע-2010",²⁰ שיזמה השדולה למען ארץ ישראל בכנסת. בשיח הציבורי בישראל, נתפס החוק כמענה ליוזמות שונות של הטלת חרם כלכלי, אקדמי ותרבותי על ישראל ובמיוחד לקמפיין של הרשות הפלסטינית לחרם כלכלי על מוצרי ההתנחלויות. יוזמי החוק הם יו"ר סיעת הליכוד ח"כ זאב אלקין ויו"ר סיעת קדימה ח"כ דליה איציק. ליוזמים הצטרפו עוד חמישה ראשי סיעות, עשרה ראשי ועדות ושבעה מחברי נשיאות הכנסת.

הצעת החוק קובעת כי "אין ליוזם חרם על מדינת ישראל, לעודד השתתפות בו, או לספק סיוע או מידע במטרה לקדם אותו". חרם נגד מדינת ישראל מוגדר בלשון החוק כ"חרם המוטל על אדם מחמת קשריו עם מדינת ישראל או עם אזור הנמצא בשליטת מדינת ישראל - לרבות שטחי יהודה ושומרון". אורח או תושב ישראל שעובר על החוק, בכל צורה שהיא, ייחשב כמבצע עוולה אורחית ויחויב בפיצוי הנפגע. סכום המינימום לפיצויי ללא הוכחת נזק עומד על 30 אלף ש"ח ובית משפט ראשי לפסוק פיצוי נזיקי נוסף לפי שיעור הנזק ובכפוף להוכחתו.²¹ הצעת החוק עברה בקריאה טרומית ב-14.7.2010, לאחר שקיבלה את תמיכת הממשלה.

באמצעות החוק מבקשת המדינה להגביל ואף לעצור לחלוטין מגוון פעולות של אקטיביזם כלכלי לסיום הכיבוש, החל בחרם על מוצרי חברה ספציפית המרוויחה מהכיבוש, דרך חרם כולל על מוצרי התנחלויות ועד אי-שיתוף פעולה כלכלי גורף.

אקטיביזם כלכלי, בין היתר בצורת חרם צרכנים, הוא כלי מקובל בדמוקרטיה ליברלית. בישראל ובעולם קיימים כיום אלפי קמפיינים ציבוריים להחרמת חברות שמבצעות ניסויים בבעלי חיים, פוגעות בזכויות עובדים, מזהמות את הסביבה, או מבזות נשים בפרסום. הניסיון להגביל כלי חשוב למאבק אזרחי בלתי-אלים פוגע אנושות בחופש הביטוי וביכולת הפעולה הדמוקרטית. במקרה הנידון זוהי פגיעה סלקטיבית, המכוונת נגד בעלי עמדות פוליטיות מסוימות, אופוזיציוניות לעמדת הממשלה. לכן, מהווה ההצעה במתכונתה הנוכחית משום אפליה בוטה של מיעוט פוליטי וניסיון לפגוע ביכולתו של מיעוט זה לחולל שינוי פוליטי בכלים דמוקרטיים מקובלים ולגיטימיים.

¹⁷ שני סעיפים אחרים של הצעת החוק הושמטו ככל הידוע לנו על ידי ועדת השרים לענייני חקיקה: סעיף אחד התייחס לאיסור כניסה בן עשר שנים לאזרחים זרים היוזמים חרם על ישראל, והסעיף השני שנשמט נגע לפעילות של מדינה זרה, לפיו לא יושבו או יועברו כספים או חובות מישראל למדינות המפעילות סנקציות כלכליות, וניתן יהיה לעשות שימוש בכספים אלו כדי לפצות את הנפגעים מהחרם. עוד קבע הסעיף כי יאסר על מדינה כזו לנהל עסקים בישראל. יש להניח כי שני סעיפים אלו הוסרו מהצעת החוק מחשש שהם יוערו זעם בקהילה הבינלאומית, יערערו את תדמיתה של ישראל בעולם ויעודדו סנקציות בינלאומיות נוספות.

²² www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/8367331D-4DA7-433D-9910-AA980719E335/19851/TazkirTeror.pdf

²³ <http://www.idi.org.il/BreakingNews/Pages/269.aspx>

הצעת חוק המאבק בטרור

הצעת חוק המאבק בטרור היא הצעת חוק שנוסחה ומקודמת על ידי משרד המשפטים, וזוכה לתמיכה ממשלתית. תזכיר הצעת החוק²² פורסם על ידי משרד המשפטים באפריל 2010 והיא תונח על שולחן הכנסת במהלך המושב הנוכחי של הכנסת. מטרת החוק לתת בידי המדינה כלים משפטיים להתמודדות עם טרור, והוא נסמך על שלושה מקורות: התקנות הקיימות לשעת חירום, חקיקה ישראלית חדשה לגבי מימון ארגוני טרור וחקיקה עכשווית בחו"ל, בעיקר בבריטניה ובקנדה. בהצעה מופיעים שינויים מהותיים - בהגדרת הטרור, בסדרי הדין ובהחמרה הדרמטית ברף הענישה - אשר עלולים לתת בידי הממשל כלים נוספים לדיכוי האופוזיציה ולפגיעה בנושאים בזכויות אדם ואזרח.²³

הצעת החוק, כפי שהיא מנוסחת כיום, מרחיבה באופן משמעותי את ההגדרות המקובלות לארגון טרור, מעשה טרור וחברות בארגון טרור. כך, למשל, תרומה לארגוני חינוך, צדקה או רווחה השייכים לתנועות פוליטיות פלסטיניות שיש להן זרוע צבאית תיחשב לתמיכה בטרור; "פגיעה בסמלי שלטון" תיחשב למעשה טרור וכך גם כל "פעילות נגד" חיילים בשטחים, כאשר ההגדרות המדויקות לגבי אופי הפעילות נותרות עמומות במכוון. להבדיל מחוקים מקבילים בחו"ל, בחוק המוצע בישראל אין דרישה להוכיח כי החשוד/ה בסיוע עקיף לטרור היה מודע למעשיו. סיוע עקיף יכול להיות החזקת "חומר אסור" או "גילוי אהדה לטרור" כאשר לא ברור מה משמעות המושג "גילוי אהדה", ועל התביעה לא מוטל להוכיח שהאהדה הובילה, קידמה או סייעה באופן כלשהו לפעולת טרור.²⁴ הצעת החוק מכניסה את המעצר המנהלי, אשר עד היום הופעל מתוקף תקנות שעת חירום, אל תוך החקיקה הראשית במשפט הישראלי; היא מרחיבה את אפשרויות השימוש במעצר מנהלי ומאפשרת לשר הביטחון ולרמטכ"ל לעצור אדם במעצר מנהלי על פי ראיות סודיות וכן להכריז על ארגון מסוים כארגון טרור ללא מנגנוני ערעור מספקים.

בניגוד לסדרי הדין הרגילים, על פיהם על התביעה (בחוק הפלילי: המדינה) צריכה להוכיח את אשמתו של אדם החשוד בביצוע עבירה - חוק הטרור קובע כי עבירות ההשתייכות לארגון טרור, סיוע, השתתפות או תמיכה בטרור תקפות, אלא אם כן מצליח/ה החשוד/ה להוכיח אחרת. בהתחשב ברף הראיות הנמוך הנדרש ובחופש הפעולה הרב שהחוק נותן לחוקרים ולתובעים של מערכת הביטחון, בהתחשב בחשאינות החקירה ובעובדה שחומר הראיות חסוי, יהיה קל מאוד לטפול על מישור האשמה בשותפות בפעילות טרור ועולה חשש כבד שמא יעשה בחוק שימוש לרעה. עצם האיום בהאשמת אדם בעבירת סיוע לטרור די בו לעורר פחד מפני פעילות, ובהתאם ללשון הצעת החוק איום זה עשוי להיות מוטל על כל פעיל שנטל חלק

בהפגנה בלתי אלימה או במפגש עם פלסטינים בשטחים, ועל כל חבר/ה בתנועה פוליטית שהממשלה מעוניינת להשתיק.

הצעות חוק אנטי-דמוקרטיות נוספות

- בכנסת השמונה עשרה הוגשה שורה ארוכה של הצעות חוק אנטי-דמוקרטיות, שרובן הגדול עדיין בתהליכי חקיקה. הצעות החוק האנטי-דמוקרטיות הבולטות כוללות:²⁵
 - איסור הסתה: תיקון לעבירת ההסתה, כך שמי שיפרסם קריאה השוללת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ייאסר. המדובר בהרחבה של עברה פלילית, שמטרתה להפליל ביטוי שאינו מקובל על קבוצה פוליטית מסוימת.
 - הצהרת נאמנות לאזרחות: כל אזרח יהיה חייב להצהיר נאמנות לישראל כמדינה יהודית, דמוקרטית וציונית, ולשרת שירות צבאי או לאומי. ההצעה לא זכתה לתמיכת הממשלה, אולם צפוי שיהיו ניסיונות נוספים לקדמה.
 - ועדות קבלה ליישובים: ועדות קבלה ליישובים רשאיות לדחות מועמדים שאינם מתאימים ל"השקפת היסוד של היישוב" או למרקם החברתי שלו. המדובר בהצעה המדירה בראש ובראשונה מייעוטים אתניים מיישובים יהודיים, אך גם כל מי שאינו שותף לעמדה, לדת, או להשקפה הפוליטית של ועד היישוב. הצעת החוק עברה בקריאה ראשונה וצפויה לחזור לדיון בוועדת חוקה, להכנתה לקריאה שניה ושלישית.
 - חוק ההסתננות: הצעת חוק זו קובעת, בין היתר, כי מי שמסתנן לישראל דינו מאסר 5 או 7 שנים, לפי ארץ המוצא. דין זהה חל גם על מי שמעניק לו סיוע. הצעה זו ממשיכה את מגמת הדה-לגיטימציה לארגוני זכויות אדם וסיוע, כמו גם ליחידים, המסייעים לפליטים ולמהגרי עבודה. הצעת החוק נמשכה על ידי הממשלה, אך עיקריה אמורים לבוא לידי ביטוי בהצעת חוק חדשה, שמנוסחת בימים אלה במשרד המשפטים.
 - שלילת אזרחות של מי שהורשע בטרור או בריגול: הצעת חוק שפוגעת בזכויות יסוד של אזרחי המדינה, מכיוון ששלילת אזרחות (זכות יסוד בפני עצמה) גוררת פגיעה בשורה ארוכה של זכויות יסוד הנגזרות ממנה. כל זאת, כאשר בחוק הפלילי כבר קבועים כלים להתמודדות עם מי שהורשעו בטרור או בריגול. הצעת החוק נידונה בוועדת הפנים וצפויה להמשיך להידון בה בהכנה לקריאה ראשונה.

- איסור רעלה במקומות ציבור: לא ניתן יהיה לכסות הפנים בכל מקום ציבורי. העונש הוא מאסר.
- הצעת חוק הצהרת נאמנות לחברי כנסת: ח"כים יידרשו להצהיר נאמנות למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, לחוקיה, לסמליה ולהמנון שלה. הצעה זו עושה דה-לגיטימציה ואף מדירה בפועל קבוצות פוליטיות ומיעוטים בישראל מלקיחת חלק בעיצוב דמותה וזהותה של המדינה, ועקב כך מעקרת את המוסד הדמוקרטי ממשמעותו.
- הצעת חוק להקמת בימ"ש לחוקה: במשטר דמוקרטי, שבו קיימת הפרדת רשויות, תפקידו של בית המשפט הוא להבטיח שמירה על שלטון החוק ואף להגן מפני פגיעה בזכויות אדם בכלל וזכויות חוקתית בפרט. ריקון וצמצום סמכויותיו של בית המשפט העליון מהווה פגיעה קשה בעקרון הפרדת הרשויות ובהגנה על זכויות אדם ועל השיטה הדמוקרטית.
- הצעות חוק ממשלתיות שמטרתן להצר צעדי האופוזיציה בכנסת: שבעה ח"כים יוכלו לפרוש ולהקים סיעה עצמאית (במקום שליש מחברי הסיעה); העלאת הרוב הנדרש להצעות חוק תקציביות ל-55; אחרי הצבעת אי-אמון, אם המועמד החדש לא יצליח להרכיב ממשלה, הממשלה שפוזרה תחזור לכהן; שר יוכל לפרוש מהכנסת ובמקומו ייכנס ח"כ נוסף מהרשימה.
- הצעת חוק חנינה לפעילי ההתנתקות: הצעת חוק זו מבקשת לחנון באופן גורף את פעילי גוש קטיף שנעצרו במהלך יישום תכנית ההתנתקות. וכך מפלה בין פעילים פוליטיים ואידיאולוגיים מקבוצות שונות. במקום לקדם עקרונות כלליים להקלה על פעילות ומחאה פוליטיות, חקיקה זו קודמה בידי הרוב הימני הפוליטי בכנסת לטובתה הבלעדית של האוכלוסיה שאותה הוא מייצג.
- הצעת חוק הקולנוע: כתנאי לקבלת מימון ציבורי, יהיה כל הצוות של הסרט מחויב להצהיר אמנים למדינת ישראל ולסמליה. גם במקרה הנידון מדובר בפגיעה בוטה ביותר בחופש הביטוי ובחופש האמנותי והיצירתי של יוצרים/ות. הצעה זו לא זכתה לתמיכה ממשלתית ותקודם כהצעת חוק פרטית בידי ח"כ מיכאל בן ארי.
- הצעת חוק אי-מימון אמנים או ספורטאים שלא שירתו בצבא: הצעת חוק פרטית של ח"כ יואל חסון, לפיה אמנים או ספורטאים שלא שירתו בצבא ולא התנדבו לשירות לאומי לא יזכו למימון של המדינה או של מוסדות ציבור באירועים בהם ישתתפו.

www.fightracism.org/index.php?option=com_content&view=article&id=23:2010-04-18-18-28-41&catid=5:2010&Itemid=6
<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1165995.html>

26

27

עו"ד רוז נורי, נציג היועץ המשפטי לממשלה, אמר במהלך דיון בעדת הכנסת מיום 7.6.2010 כי "לוב אינה מצויה ברשימה של מדינות שהכניסה אליהן אסורה. ככל שהדברים נוגעים להיבט הפילי לא ניתן להעמיד לדין חברי כנסת שנוסעים ללוב".
<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/117/058.html>
<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1170228.html>

28

29

מתקפות על חברי הכנסת הערבים

מלבד החקיקה האנטי-דמוקרטית, שימשה הכנסת גם ככמה להסתה ולשיח אנטי-דמוקרטי, הן במליאה והן בוועדות. מספר דוגמאות בולטות למקרים של הסתה ושל התבטאויות גזעניות ואלמויות כלפי חברי הכנסת הערבים יוצגו להלן. התקפות אלו יוצרות אווירה עוינת וגזענית, החורגת מעבר לגבולות בית הנבחרים. ההסתה המתרחשת מעל בימת הכנסת מצטרפת לניסיונות מתמשכים, של מערכת הביטחון והמערכת המשפטית, להצר את צעדיהם של מנהיגי הציבור הערבי בישראל.²⁶

הביקור בלוב

ביקורם של חברי כנסת ערבים ואישים שונים מקרב הציבור בלוב בחודש אפריל 2010, בהזמנתו של מועמר קדאפי, עורר גל של הסתה נגד הח"כים הערבים. יומיים לאחר חזרת המשלחת, קיימה מלאת הכנסת דיון סוער בעניין הביקור. בצעד כמעט חסר תקדים הורד בכוח ח"כ אחמד טיבי באמצע נאומו מדוכן הנואמים בידי סדרנים.²⁷ בניגוד לחוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, לפיה נסיעת ח"כים ללוב לא נחשבת לכשעצמה לעבירה על החוק,²⁸ דנה ועדת הכנסת בהצעתו של ח"כ מיכאל בן ארי להסיר את חסינותם של חברי הכנסת שהשתתפו במשלחת ולשלול חלק מזכויותיהם הפרלמנטריות. בתום הדיון, החליטה הוועדה לא להצביע על ההצעה לשלילת זכויות ולקיים דיון נוסף בעניין.²⁹ בהמשך לכך, הגיש ח"כ דני דגן (ליכוד) הצעת חוק "שלילת שכר וגמלאות מחבר הכנסת או חבר הכנסת לשעבר בשל ביקור במדינת אויב (תיקוני חקיקה), התש"ע-2010". הצעת החוק קובעת כי יופסקו תשלום גמלה ותשלומים אחרים לח"כ שביקר במדינת אויב. החוק המוצע מרחיב את רשימת מדינות האויב, כך שתכלול את איראן, לבנון, לוב, סוריה, סעודיה, עיראק ותימן.³⁰

ח"כ מוחמד ברכה (חד"ש) בנובמבר 2009 הגיש היועץ המשפטי לממשלה כתב אישום נגד ח"כ מוחמד ברכה, בגין השתתפותו בהפגנות נגד חומת ההפרדה, מלחמת לבנון ואי-העמדתם לדיון של האחראים להרג האזרחים הערבים באירועי אוקטובר 2000. כתב האישום מייחס לח"כ ברכה ארבעה אישומים של תקיפה, העלבת עובד ציבור והפרעה לשוטר במילוי תפקידו. כתב האישום מייחס לח"כ ברכה ארבעה אישומים שונים מארבעה אירועים שונים: הפגנה בבילעין בשנת 2005, שתי הפגנות בתל אביב בתאריכים שונים והפגנה בנצרת בשנת 2007. לטענת ארגון עדאלה, המייצג את ח"כ ברכה, מדובר באישומים חסרי בסיס, החותרים תחת הלגיטימציה של פעילות פוליטית. צירוף ארבעת האישומים בכתב אישום אחד הינו בלתי חוקי, מהווה שימוש לרעה בסמכויות התביעה ופוגע בהגנת הנאשם.

³⁰ הצעת חוק שלילת שכר וגמלאות מחבר הכנסת או חבר הכנסת לשעבר בשל ביקור במדינת אויב (תיקוני חקיקה), התש"ע-2010 מספר 2510 הכנסת ה-18 מיום 12.7.2010
³¹ <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1146856.html>
³² <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1171396.html>

ח"כ סעיד נפאע (בל"ד) חסינותו של חבר הכנסת סעיד נפאע מבל"ד הוסרה והוחלט להעמידו לדין על רקע השתתפותו, בשנת 2007, במשלחת אנשי דת דרוזים לסוריה. על פי כתב האישום החמור שהוגש נגדו, נועד נפאע עם סגן יו"ר החזית העממית - המפקדה הכללית וביקר בלשכתו של ראש הלשכה המדינית של החמאס, חאלד משעל. הוא מואשם בעבירות של ביקור במדינת אויב ומגע עם סוכן זר. נפאע מכחיש את דבר קיומן של פגישות אלה. יש לציין שכתב האישום אינו מייחס לנפאע העברת מידע ביטחוני לאויב או סיוע לפעולות טרור. נסיעת אנשי הדת הדרוזים לסוריה, שבה חיים רבים מבני עדתם, אינה שונה במהותה מכל עלייה לרגל. נסיעה זו גם אינה הפעם הראשונה שבה אנשי ציבור פלסטינים בישראל יוצאים למדינות ערב. במאמר מערכת כינה עיתון הארץ את ההחלטה להסיר את חסינותו של נפאע התנכלות "מיותרת, גורמת נזק, ומעוררת חשד של רדיפה פוליטית על רקע לאומי".³¹

ח"כ חנין זועבי (בל"ד) ב-31.5.2010 השתלט הצבא הישראלי על ספינות המשט שהיה בדרכו לעזה במחאה על המצור המתמשך המוטל על הרצועה.³² ההשתלטות נעשתה כשהמשט היה עדיין במים טריטוריאליים בינלאומיים. הצבא הרג תשעה פעילים תורכים, עצר את כל משתתפי המשט והחרים את הציוד שהיה ברשותם, כולל מצלמות, מחשבים, טלפונים ועוד.³³ בעת ההשתלטות, בוצע על ידי הצבא מיוסוך אלקטרוני שמנע זרימת אינפורמציה. במשך היומיים הראשונים לאחר ההשתלטות, כאשר כל משתתפי המשט היו עצורים, הגרסה הזמינה היחידה לאירועים היתה גרסת הצבא. רק ב-2.6.2010 שוחררו כל העצורים והוחזרו למדינותיהם.³⁴ ח"כ חנין זועבי (בל"ד) השתתפה במשט במסגרת משלחת של ועדת המעקב העליונה לענייני האוכלוסיה הערבית בישראל. בזכות חסינותה כחברת כנסת, היא השתחררה ראשונה מהמעצר, וכך יכלה לפרסם בתקשורת גרסה שונה מזו שהציג הצבא.

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1175118.html>

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1171961.html>

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3898005,00.html>

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/132/384.html>

<http://news.iol.co.il/ts.cgi?w=/22/1683079>

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/132/664.html>

33

34

35

36

37

38

בהגעתה לכנסת בפעם הראשונה לאחר אירועי המשט, נתקלה ח"כ זועבי בהסתה פרועה ואלימה, שכללה אמירות גזעניות וסקסיסטיות. ח"כ אנסטסיה מיכאלי (ישראל ביתנו) רדפה אחריה בניסיון למנוע ממנה לנאום, ואף עלתה לדוכן ואיימה עליה. ח"כ מירי רגב אמרה כי "ח"כ זועבי צריכה להיענש. אנחנו לא צריכים סוסים טרויאניים בכנסת". לאחר מכן פנתה לח"כ זועבי בערבית: "רוחי לעזה יא חאינה" (לכי לעזה. בוגדת).³⁵ ח"כ יוחנן פלסנר (קדימה) תקף גם הוא את זועבי: "אני רק מאחל לך שתלכי לעזה לפחות לשבוע ונראה אותך שם מדברת על זכויות נשים, על זכויות אדם על זכויות אזרח. שבוע אחד בעזה ונראה מה קורה לך. שבוע אחד בעזה, רווקה בת 38, נראה איך מתייחסים אלייך שם!" ב-13.7.2010 החליטה מליאת הכנסת לשלול מח"כ זועבי את דרכונה הדיפלומטי, את חופש התנועה לחו"ל ואת זכותה לקבל מהכנסת מימון להוצאות משפטיות.³⁶ באותה מליאה הניפה ח"כ אנסטסיה מיכאלי כרזה שהכינה, ובה תמונתה של ח"כ זועבי מודבקת על דרכון איראני. זמן קצר לאחר מכן הגיש ח"כ דני דנון (ליכוד) הצעת חוק, הקובעת כי רוב של 80 חברי כנסת יוכל להדיח חבר כנסת ששולל את קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, שמסית לגזענות, או תומך במאבק מזוין נגד מדינת ישראל.³⁷

ח"כ אחמד טיבי (רע"מ-תע"ל) ב-12.7.2010 הודיע יושב ראש ועדת הכלכלה של הכנסת, ח"כ אופיר אקוניס (ליכוד), בנאום מעל דוכן הכנסת, כי לא יקדם הצעות חוק של ח"כ אחמד טיבי, ובייחוד את הצעת החוק שלו בנושא פיצויים על עיכוב טיסות, מכיוון שלדבריו, טיבי "מקדם ומלכה טרור". זאת בעקבות הקשר הטלפוני שהיה לח"כ אחמד טיבי עם משתתפי המשט הלובי, שהיה בדרכו לעזה ועגן לבסוף בנמל אל-עריש, לאחר שאוים על ידי חיל הים הישראלי.³⁸

מערכת המשפט

במחצית השניה של העשור הקודם, החלה מתקפה פוליטית על מערכת המשפט בישראל, בהנהגתו של שר המשפטים דניאל פרידמן. ביסוד המתקפה עמדה הטענה, כי מערכת המשפט, ובמיוחד בג"ץ, לוקחת לעצמה סמכויות של הרשות המחוקקת. לכן, יש להגביל את הביקורת השיפוטית על חוקי הכנסת ועל החלטות ממשלתיות, יש למנוע מהיועצים המשפטיים להתערב בשם החוק בהחלטות הממשלה, המערכת הפוליטית אמורה להיות הדומיננטית במינוי שופטים ועוד. מתקפה זו הניבה פרי והובילה להשתלטות של מפלגת ישראל ביתנו על רשויות אכיפת החוק: שר המשפטים מונה לתפקידו בהסכמת יו"ר המפלגה אביגדור ליברמן, יו"ר ועדת החוקה בכנסת הוא איש ישראל ביתנו וכך גם השר לביטחון פנים, הממונה על המשטרה. לכך יש להוסיף, כי נציג המפלגה הימנית הקיצונית ביותר, האיחוד הלאומי, נבחר כחבר בוועדה למינוי שופטים. ביולי 2009 החליטה הוועדה למינוי שופטים כי השב"כ יהיה שותף למנגנון הסינון של המועמדים, בנימוק שהשופטים חשופים לחומרים מסווגים. במקביל החלה תופעה הולכת וגוברת של אי-יישום פסקי דין בידי הרשויות. כך נוצר מצב, לפיו נורמות משפטיות הן, לכל היותר, בבחינת המלצות לא מחייבות בעבור הרשות המחוקקת והמבצעת.³⁹

ארגוני ימין קיצוני והממסד

פרק זה עוסק בפעילותם המסוכנת של מספר ארגוני ימין, חלקם בעלי סממנים פשיסטיים, שהחלו לתפוס מקום בולט בזירה הציבורית בשנתיים האחרונות. מתקפותיהם של ארגונים אלו על ארגונים ופעילי שלום וזכויות אדם, שיתוארו להלן, היו מתוזמרות היטב ומתואמות בחלקן עם דמויות מרכזיות בפוליטיקה הישראלית. הפרק יסקור בקצרה את הארגונים המרכזיים השותפים על פעילות שלום וזכויות אדם ויציע ניתוח של אסטרטגיות הפעולה של ארגונים אלו: מסווה של א-פוליטיות והצגה עצמית כארגוני מרכז, העלאת טענות שקריות לגבי אי-השקיפות של ארגוני שמאל וזכויות אדם, אי-דיוקים ומניפולציות של נתונים, סתימת פיות וניסיון להציג כל ביקורת על ישראל כצורה של בגידה או חתרנות.

הארגונים המובילים את המתקפה

אם תרצו שמה לה למטרה להיות חלק פעיל במשחק הפוליטי בישראל, נכון להיום במסגרת לא-מפלגתית. התנועה מציגה את עצמה כ"תנועת מרכז חוץ פרלמנטרית לחיזוק ערכי הצינונות בישראל".⁴⁰ במסגרת פעילותה, מתמקדת התנועה בגופים שונים, אשר סומנו על ידי כאויבים שיש למגר אותם ולשרש את קיומם בחברה בישראל. בתקופה האחרונה כללה פעילות הארגון שני קמפיינים מרכזיים: הראשון הינו קמפיין חסר תקדים בהיקפו, בגודלו, ובממדי הפרסום הקנוי בו נגד הקרן החדשה לישראל ונשיאת הקרן פרופ' נעמי חזן ונגד ארגוני החברה האזרחית הנתמכים על ידי הקרן. הקמפיין האשים חלק מארגוני זכויות האדם הישראליים, הנתמכים על ידי הקרן, ב"סיוע" לוועדת גולדסטון, לנוכח העובדה שחומרים שהופיעו בדוחות שפורסמו על ידם מצאו דרכם גם לדוח גולדסטון.⁴¹ הקמפיין השני אותו מובילה התנועה תוקף את האקדמיה הישראלית ומוסדות אוניברסיטאיים במדינת ישראל. במסגרת קמפיין זה, חובר מסמך המתיימר להיות דו"ח מדעי ועוסק בהטייה פוליטית-לכאורה בחוגים מסוימים באוניברסיטאות מסוימות, לטובת אידיאולוגיה שמאלית ופוסט-ציונית.⁴² על אורחי הכבוד בכנסים של אם תרצו כבר נמנו בעבר, בין השאר, בנימין נתניהו⁴³ וגדעון סער.⁴⁴ חלק גדול מכספי הארגון הגיע בשנת 2009 מארגון אוונגליסטי בשם CUIFI (Christians United for Israel), שבראשו עומד הכומר ג'ון הייגי.⁴⁵ על רקע הקמפיינים השנויים במחלוקת של התנועה והביקורת שעוררו, החליט ראש ארגון הימין הנוצרי להפסיק את התמיכה באם תרצו.⁴⁶

http://www.imti.org.il/show_art.php?id=3

40

http://www.imti.org.il/show_art.php?id=723

41

http://www.imti.org.il/show_art.php?id=948

42

http://www.imti.org.il/show_art.php?id=783

43

http://www.imti.org.il/show_art.php?id=786

44

<http://news.walla.co.il/?w=/1638516>

45

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1186098.html>

46

NGO Monitor ארגון העוקב אחר פעילותם של ארגונים ישראליים ובינלאומיים, הפועלים לקידום שלום וזכויות אדם בישראל ובשטחים. הארגון הוקם במשותף על ידי המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה וקרן וקסלר האמריקאית. מראשיתו, שם לעצמו הארגון למטרה "לחשוף" את מקורות המימון ואת אסטרטגיות הפעולה של ארגונים כמו Human Rights Watch, אמנסטי אינטרנשיונל, אוקספם ועשרות אחרים, שלטענתו "מעודדים טרור".⁴⁷ כבר בשנת 2005 החל הארגון במתקפה על הקרן החדשה לישראל.⁴⁸ על אף שאיכות פרסומיו של הארגון מוטלת בספק, הוא נהנה מקשרים חזקים עם הממסד הישראלי. נשיא הארגון והעורך הראשי של פרסומיו, ג'ראלד שטיינברג, הוא פרופסור למדע המדינה באוניברסיטת בר-אילן ומשמש יועץ למשרד החוץ הישראלי.⁴⁹ נשיאו של המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה הוא דורי גולד, ששימש שגריר ישראל באו"ם בין השנים 1997-1999 ושימש כיועץ בכיר הן לאריאל שרון והן לבנימין נתניהו.⁵⁰

מכון ראות מכון מדיניות (Think Tank), שהוקם בשנת 2004 ומציע את שירותיו, ללא תשלום, לסוכנויות ממשלתיות שונות בישראל.⁵¹ המכון, שתקציבו בשנת 2008 עמד על כשישה וחצי מיליון שקלים,⁵² מעסיק 24 אנשי צוות קבועים ולפחות שישה עמיתי מחקר, המצטרפים לצוות לתקופות קצרות. המכון מייצר מסמכי מדיניות אסטרטגיים בתחום הכלכלי-חברתי ובתחום המדיני-ביטחוני. במסגרת פעילותו בנושא ביטחון לאומי, עוסק המכון בהרחבה בהצעות ל"התמודדות" ישראלית עם תנועת המחאה הגלובלית נגד הכיבוש. דו"ח מרכזי שפירסם המכון, תחת הכותרת "אתגר הדה-לגיטימציה של ישראל: יצירת חומת אש מדינית",⁵³ קובע כי בשנה האחרונה נתונה ישראל תחת מתקפה מדינית חריפה וביקורת גלובלית נוקבת, ששיאה בדו"ח גולדסטון "שחקר" (המרכאות במקור) את אירועי עופרת יצוקה. המתקפה, לדברי מחברי הדו"ח, היא תוצר של "הצלחותיה של רשת דה-לגיטימציה של אנשים וארגונים בזירה הבין-לאומית". הדו"ח משווה בין התנגדות אזרחית בלתי אלימה - ובפרט בין התנועה הגלובלית לחרם, משיכת השקעות וסנקציות על ישראל (BDS), שמבוססת על עקרונות המשפט הבינלאומי - לבין התנגדות צבאית שמטרתה להשמיד את מדינת ישראל.

שיטת הפעולה שמציע מכון ראות אל מול "איום" זה מיועדת "לשבש את פעולת הרשת ולפצל את מרכיביה". המכון מציע בצורה מפורשת לסוכנויות הריגול והמודיעין הישראליות להתערב ולנסות לשבש את הפעילות החוקית של ארגונים בצפון אמריקה ואירופה, תוך הפרה בוטה של עקרונות חופש הביטוי, חופש ההתארגנות וחופש הפעולה הפוליטית של אזרחי מדינות אלו - ארגונים חברתיים, איגודי עובדים וארגוני סטודנטים אשר פועלים

<http://www.jcpa.org.il/jca/index.htm>

http://www.ngo-monitor.org/article/exchange_of_correspondence_between_nif_and_jcpa

http://www.biu.ac.il/SOC/po/cvs/steinberg_gerald.html

<http://www.jcpa.org.il/JCPAHeb/Templates/showpage.asp?DBID=1&LANGID=2&TMID=84&FID=211>

<http://www.reut-institute.org/Content.aspx?PageId=93>

נתונים לשנת 2009 לא היו זמינים. www.reut-institute.org/data/uploads/Articles%20and%20Reports%20from%20other%20organizations/2008_financial_report_1.pdf

http://www.reut-institute.org/data/uploads/Articles%20and%20Reports%20from%20other%20organizations/2008_financial_report_1.pdf

בדרכים חוקיות, אזרחיות ובלתי אלימות לסיים הכיבוש הישראלי ולמניעת הפרות זכויות אדם בשטחים הכבושים. במקור קרא הדו"ח במפורש "לחבל" (sabotage) ו"לתקוף" (attack) את מנהיגי התנועה, אך בעקבות ביקורת ציבורית ותקשורתית (בעיקר בחו"ל) הוסרו ניסוחים אלו מהדו"ח המפורסם היום באתר המכון.⁵⁴

מכון ראות מציג את עצמו כגוף מקצועי, מרכזי ונטול פניות, אולם הוא לוקח חלק מרכזי במתקפה שכל מהותה לצמצם במידה משמעותית את גבולות השיח הציבורי ולעשות דה-לגיטימציה לביקורת על מדיניות ישראל.⁵⁵ המכון לוקח לעצמו את הזכות לשרטט את גבולות הביקורת הלגיטימית על ישראל. בכך מכוונת פעילותו, בין היתר, לתקוע טריז בין ארגוני זכויות האדם הממוסדים לבין ארגוני השטח האזרחיים.⁵⁶ ארגונים כדוגמת מכון ראות, אשר מייעצים לבכירים בשלטון ומגדירים את קהילת זכויות האדם ואת תנועות השלום כאיום על ישראל, מהווים איום משמעותי, בעיקר משום שניתן למצוא הדים לעמדותיהם בדברים של בכירים ישראלים (ראו פרק ד').

המכון לאסטרטגיה ציונית הוקם על ידי ישראל הראל, אשר הקים את מועצת יש"ע בתחילת שנות ה-80. המכון לקח חלק פעיל בקידום יוזמות הימין לפגיעה במימון של ארגוני החברה האזרחית ולצמצום החופש האקדמי.⁵⁷ שני מנהיגי תנועת אם תרצו, רונן שובל וארז תדמור, לקחו חלק בתוכנית המנהיגות הצעירה של המכון.⁵⁸

מוניטור האקדמיה הישראלית (Israel Academia Monitor) ארגון העוקב באופן קבוע אחר פעילותם של אנשי שמאל באקדמיה הישראלית ומפרסם מידע על פועלם, תוך ניסיון להציג דעות ביקורתיות כבלתי-לגיטימיות. הארגון קורא לתורמים למשוך את תמיכתם מהאוניברסיטאות, כל עוד אלו מעסיקות אקדמאים/ות הנתפסים על ידי כ"אנטי-ישראלים" ומנהל קמפיינים ממוקדים לפיטורי אקדמאים/ות.

אסטרטגיות בעולה מרכזיות

מסווה של א-פוליטיות, הצגה עצמית כארגוני מרכז הארגונים שהוצגו לעיל עושים מאמצים ניכרים על מנת להציג את עצמם כארגוני מרכז, למרות אופיים הלאומני הברור והבוז המופגן שלהם כלפי ערכים דמוקרטיים כחופש הביטוי, זכות המחאה והכבוד לזכויות אדם. ההצגה העצמית כארגוני מרכז ציוניים מיועדת לפנות לקהלים רחבים יותר מציבור הבוחרים הקבוע של הימין הדתי.⁵⁹ "אם לא יתעשת הימין ויביא אליו מצביעים שאינם ימניים באופן מסורתי, ימצא את עצמו הימין שוב בתום מערכת בחירות, כשמי שמצביע על פינוי

<http://www.reut-institute.org/he/Publication.aspx?PublicationId=3767>

53

וותר של הדו"ח המקורי ניתן למצוא בכתובת <http://www.electronicintifada.net/downloads/pdf/100331-reut-institute.pdf>

54

<http://www.reut-institute.org/he/Publication.aspx?PublicationId=3773>

55

<http://www.jewishvoiceforpeace.org/audio/ReutCBC.mp3>

56

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/973/473.html>

57

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1185349.html>

58

<http://www.hahem.co.il/scissors/?p=100>

59

בית אל תהיה מפלגת הנישה החדשה שתקום, הירוקים, למשל. אז מה הפתרון? מפלגת נישה ימנית", כתב משה קלוגהפט, איש התקשורת של אם תרצו ומי שעומד מאחורי הקמפיין נגד הקרן החדשה לישראל.⁶⁰ הימין הדתי, לטענתו, צריך להריץ ארגונים ומפלגות נישה, שפונות לציבור חילוני רחב, שברגע האמת יצביע למען ארץ ישראל השלמה. לדבריו: "אתה רוצה לשמור על ארץ ישראל? תסתום את הפה ואל תדבר על זה".⁶¹

"חשיכת" מידע גלוי וכומבי וטענת האי-שקיפות. אסטרטגיה מרכזית של אם תרצו ושל חלק מהארגונים השותפים למתקפה, היא כתיבה ופרסום של דו"חות אשר "חושפים" מידע שכבר היה זמין וגלוי על פועלם של ארגוני שלום וזכויות אדם, בניסיון ליצור מצג-שווא של פעולה לא שקופה ואף חתרנית של ארגונים אלו. כך, למשל, המידע שהיווה תשתית לדו"ח אם תרצו על ארגוני זכויות האדם הישראליים ש"סיפקו מידע" לועדת הבדיקה של האו"ם בראשות השופט גולדסטון, הוא מידע פומבי וזמין, שניתן למצוא בנקל בחיפוש פשוט באינטרנט. זאת ועוד, ארגונים ועמותות מחוייבים לפרסם את זהות התורמים שלהם והמידע הזה נמצא אצל רשם העמותות ונגיש באתר משרד המשפטים. את המידע על זהות תורמי הארגונים ניתן בדרך כלל למצוא גם באתרים של הארגונים עצמם. כך, למשל, באתר קואליצית נשים לשלום ניתן למצוא את רשימת הארגונים, הקרנות והאנשים הפרטיים התומכים בארגון.⁶²

אי-דיוקים, עיוותים ומניפולציות של נתונים. דו"חות שהוציאו מרכז קשב,⁶³ הקרן החדשה לישראל⁶⁴ וצוות של חוקרים מאוניברסיטת בן-גוריון⁶⁵ מראים באופן ברור את המניפולציות שביצעו פעילי אם תרצו והמכון לאסטרטגיה ציונית בנתונים, על מנת לבסס את טענותיהם השקריות. בין היתר נמצא כי בדו"ח אם תרצו שעסק ב"סיוע" של ארגוני זכויות אדם ישראלים לועדת החקירה של האו"ם בראשות השופט גולדסטון, נעשו ספירות כפולות ומכופלות של הפניות (למשל, מכתב שחתמו עליו שבעה ארגוני זכויות אדם בעניין תנאי ההחזקה של עצורים פלסטינים, אשר הוזכר בדו"ח גולדסטון פעם אחת, נספר שבע פעמים). בדו"ח המכון לאסטרטגיה ציונית על "ההטייה הפוסט-ציונית באקדמיה" נמצאו כשלים בסיסיים בהגדרות היסוד, בבחירת שיטת המחקר, בבחירת המדגמים, בשקלול הממצאים ובאופן הצגתם.

הצגת ביקורת על ישראל כנגידה וכחתרנות. חלק בלתי מבוטל מזמנם וממרחם של ארגוני ימין אלו מושקע בהכפשת ארגוני זכויות אדם, ארגוני שמאל ואנשים פרטיים בעלי דעות ליברליות או שמאליות, באמצעות הצגתם כבוגדים, כגיס חמישי וכמי שפוגעים בביטחון

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/830/864.html>
courses.jercol.macam.ac.il/forum/file.asp?name=8452...doc

<http://bit.ly/CWP2009>

<http://www.keshev.org.il/FileUpload/Keshev-Feb-2010.pdf>

<http://www.nif.org.il/?id=2089>

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3963614,00.html>

60

61

62

63

64

65

המדינה וחותרים לחיסולה. לדוגמה: "המרצים ה'פוסט-ציונים' [...] גולשים להכחשתה והצדקתה של האנטישמיות החדשה [...] בתפיסות הכוללות הבנה והצדקה של פעולות טרור כנגד מדינת ישראל ואף כנגד קהילות יהודיות ברחבי העולם [...] (המכון לאסטרטגיה ציונית)."⁶⁶ או: "מדינות ערביות, מדינות עולם שלישי, תנועות איסלאמיות, תנועות שמאל קיצוניות אירופאיות וקבוצות אנטישמיות, הפכו את הדה-לגיטימציה של מדינת ישראל לדפוס מכונן של פעולתן" (מכון ראות).⁶⁷ כך גם הקמפיין הציבורי של אם תרצו נגד הקרן החדשה לישראל, שכלל קריקטורות של העומדת בראש הקרן, פרופ' נעמי חזן, עם קרן היוצאת ממצחה, או סיסמאות המטילות ספק בנאמנות של הקרן ושל הארגונים הנתמכים על ידיה למדינה.⁶⁸ כמו כן יזמה אם תרצו הקלטת שיר של הזמר עמיר בניון, שמילותיו כוללות האשמות חמורות של השמאל בכנייה: "אחרי שלא הצליחו להרוג אותי בחוץ / אתה בא והורג אותי בפנים", "אני מסתער תמיד קדימה / עם הגב שלי אליך / ואתה משחזר את הסכין."⁶⁹

ניסיון לפגוע בפעילות באמצעות פגיעה במימון. אסטרטגיה מרכזית נוספת של ארגוני הימין היא ניסיון לפגוע בפעילותם של ארגוני שלום וזכויות אדם באמצעות פגיעה ביכולתם לקבל מימון. חלק ניכר מארגוני זכויות האדם הקיימים היום בעולם - ובעיקר באזורים שבהם מתקיימות הפרות חמורות של זכויות אדם - מקבלים מימון ממקורות בינלאומיים. ארגוני זכויות האדם בישראל אינם יוצאים מן הכלל. הניסיון לפגוע באפשרותם של ארגונים אלה לקבל מימון בא לידי ביטוי בקידום הצעת החוק להגבלת מימון זר (ראו פרק חקיקה בדו"ח זה), במתקפה על הקרן החדשה לישראל כאחד ממקורות המימון של הארגונים, וגם בניסיון הנוכחי שעושה בימים אלו ארגון NGO Monitor מול האיחוד האירופי והמועצה האירופית, במטרה לפגוע במימון שמקבלים חלק מהארגונים.

סתימת פיות וניסיונות הפחדה. כאמור, תנועות הימין שמו להן למטרה להגן על מדינת ישראל מפני ביקורת לגיטימית באמצעות דה-לגיטימציה של המבקרים, יהיו אשר יהיו. במקביל, פועלות תנועות אלו לחסום כל אמצעי של שיח ציבורי דמוקרטי, באמצעות איומים ציבוריים ומשפטיים כנגד ארגונים ואינדיבידואלים. כך, למשל, כחלק מהקמפיין נגד החופש האקדמי שלחה תנועת אם תרצו מכתב איום לנשיאת אוניברסיטת בן גוריון, בדרישה כי מפתח המרצים בחוג מסוים באוניברסיטה ייקבע על פי מפתח פוליטי או לכל הפחות יאוון על פי מפתח שיאושר בידי אם תרצו. אם תסרב נשיאת האוניברסיטה לעשות כן, המשיכה התנועה באיומיה, תעשה זו שימוש בזכותה לחופש הביטוי ותפנה אל תורמי האוניברסיטה כדי להורות להם להפסיק את התרומות. בנוסף, דרשה התנועה את הסרת הערך שנכתב עליה באנציקלופדיה החופשית ויקיפדיה, זאת בשל הגדרתה שם כתנועה ימנית.⁷⁰ עם פרסום

<http://reut-institute.org/Publication.aspx?PublicationId=285>

http://www.imti.org.il/show_art.php?id=803

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3877188,00.html>

<http://192.118.73.5/hasite/pages/1168730.html>

67

68

69

70

הערך, פנה יו"ר התנועה אל עורכי האנציקלופדיה ודרש את שינויו. משסירבו העורכים להיענות לתכתוביו, איימה התנועה לתבוע את האנציקלופדיה ואת עורכיה. כמו כן, באחרונה הגישה התנועה תביעת השתקה נוספת לבית המשפט, נגד מקימי קבוצת הפייסבוק "אם תרצו - תנועה פשיסטית", בסכום חסר תקדים של 2.6 מיליון שקלים.⁷¹

קשרים בממסד

ההידרדרות האנטי-דמוקרטית והמתקפה על ארגוני זכויות אדם ועל התנועות לסיום הכיבוש מתאפשרות הודות לשילוב זרועות בין תנועות ימין-חוף-פרלמנטריות, הפועלות בכלים ציבוריים להכפשת ארגוני שמאל וזכויות אדם וליצירת אווירה של טרור והפחדה, לבין פוליטיקאים המקדמים מדיניות כזו ברמת החקיקה. שיתוף הפעולה בא לידי ביטוי במספר תחומים, החל בתמיכה פומבית של פוליטיקאים בכירים בפעילותם של ארגוני הימין הקיצוני וכלה בקידום חקיקה אנטי-דמוקרטית (כמתואר בפרק א') והצהרות פומביות העושות דה-לגיטימציה לפעילות של ארגוני זכויות אדם.

קידום חקיקה. כאמור, בכנסת השמונה-עשרה זכו מפלגות הימין לכוח פוליטי חסר תקדים. דבר זה מאפשר לארגוני הימין כר פעולה נוח לקידום של הצעות חוק אנטי-דמוקרטיות, שכל עניינן הוא סתימת פיות וצמצום מרחב הפעולה של ארגוני שלום וזכויות אדם. כך, למשל, הצעת החוק לפגיעה במימון זר שתוארה בפרק הראשון של דו"ח זה הינה תוצר של תהליך שהונע על ידי ארגוני ימין קיצוני, בראשם NGO Monitor והמכון לאסטרטגיה ציונית, אשר פרסמו בחודש נובמבר 2009 דו"ח בנושא תרומות של ישויות מדיניות זרות, ובפרט מדינות האיחוד האירופי, לארגוני זכויות אדם וארגוני שלום בישראל.⁷² את פרסום הדו"ח ליווה כנס שהתקיים בכנסת, בו הוצגו עיקרי הדו"ח המגמתי בצמוד להצעת החוק של ח"כ אלקין.⁷³ במקביל, קיימו אנשי תנועת אם תרצו הפגנה בזמן נאומו של יו"ר האופוזיציה, ח"כ ציפי לבני, בכנס הרצליה, בדרישה לבחון את פעילותה של הקרן החדשה לישראל וארגוניה, אשר "סיפקו מידע נגד ישראל" שבו נעשה שימוש בדו"ח גולדסטון.

גם התיקון לחוק העמותות - המבקש למנוע את פעילותן של עמותות אם יש יסוד סביר להניח כי העמותה מוסרת מידע לגורמים זרים או מעורבת בתביעות משפטיות בחו"ל כנגד בכירים בממשל או קצינים בצה"ל בגין פשעי מלחמה (ראו פרק א') - הוצע במסגרת קמפיין הרדיפה הפוליטית של אם תרצו. הדו"ח טען כי "מאחורי המאמצים הללו ליצירת דה לגיטימציה לישראל מתוך ישראל, עומדים אותם גורמים שמעורבותם העמוקה בדו"ח גולדסטון נחשפה בדו"ח שהצגנו בינואר השנה, ומאחוריהם עומדת הקרן החדשה לישראל". השקת הדו"ח

לוותה בקמפיין חוצות ובמודעות בעיתונות, שהכריזו: "אנחנו מצדיעים - הם רודפים: הקרן החדשה לישראל ועדאלה, חתרנים נמאסתם!". כחלק מהקמפיין, נערך ב-28.4.2010 דיון במליאת הכנסת בנושא "פעילותה של הקרן החדשה לישראל", שכלל הסתה פרועה נגד הקרן ונגד ארגוני שמאל וזכויות אדם. בתום הדיון הגישו מעל 20 ח"כים את הצעת החוק, שנועדה להוציא מחוץ לחוק עמותות המעורבות בפעילות להעמיד לדין קציני צה"ל ובכירי ממשל בחו"ל בגין פשעי מלחמה. הקמפיין האגרסיבי הצליח כל כך, עד שרונן שובל, יו"ר התנועה, פירסם בסוף אותו חודש הודעה באתר הארגון המבשרת על סיום הקמפיין בעקבות הניצחון: "הרודפים הפכו לנרדפים, המלשינים נצטרכו לספק תירוצים". הוא הוסיף כי "חברי כנסת התגייסו לקמפיין שלנו, עיתונאים אימצו אותנו והעם איתנו ובעדנו ואת זה רואים בתגובות לכל מאמר הכפשה שנכתב נגדנו".⁷⁴

נגיעה בחופש האקדמי. בעקבות דו"ח שפירסמה אם תרצו, קיימה ועדת החינוך של הכנסת דיון בנושא "הדרת דעות ציוניות באקדמיה".⁷⁵ בדיון ניתנה במה נרחבת לחברי התנועה, בעוד שלמשתתפים שביקשו להביע עמדות אחרות כמעט שלא ניתן פתחון פה.⁷⁶ בהמשך לדיון ולדו"ח הודיע גם שר החינוך, גדעון סער, כי יבדוק את תלונות התנועה על דעותיהם של מרצים ועל תכני הלימוד.⁷⁷ בהתייחסותו לדו"ח, אמר השר: "אני חושב שהדו"ח חשוב במובן שהוא מעורר שיח ציבורי. חשוב לבחון את הנושאים המועלים בו". לפי הפרסומים, חברי אם תרצו מצאו בדבריו של סער חיזוק לטענותיהם העקרוניות, ואילו גורמים באוניברסיטאות מתחו ביקורת על הודעתו של שר החינוך וטענו כי הוא אינו לוקח אחריות על המערכת שתחת אחריותו.⁷⁸ שר החינוך אף נאם בתחילת 2010 בוועידה השנתית של אם תרצו.⁷⁹

התבטאויות אישי ציבור. פעילותם של ארגוני הימין זוכה ללגיטימציה ולחיבוק מצד רבים מנבחרי הציבור. למשל, באפריל 2010, מייד עם השקת דו"ח של אם תרצו שעסק בהכפשת ארגוני זכויות אדם "חתרנים" לטענתה, קיימה התנועה "מסיבת תמיכה בצה"ל ובציונות" במועדון בתל אביב, בהשתתפות חברי הכנסת רונית תירוש, משה מטלון, אופיר אקוניס, יוליה שמאלוב-ברקוביץ, זאב ביילסקי, אנסטסיה מיכאלי, זבולון אורלב, סגן השר איוב קרא והאלוף במיל' עוזי דיין. כל זאת, בזמן שהתנועה עומדת בראש מסע הסתה חסר תקדים נגד הקרן החדשה לישראל וארגונים הנתמכים בידיה. רבים מנבחרי הציבור הישראליים, בדרגות הבכירות ביותר, מתבטאים כדבר שבשגרה נגד ארגוני זכויות האדם ובאופן מנוגד לעקרונות דמוקרטיים. חלק מייצג מהתבטאויות אלו מופיע בדו"ח זה.

http://www.imti.org.il/show_art.php?id=737

<http://www.knesset.gov.il/protocols/data/html/chinuch/2010-04-28.html>

<http://www.acri.org.il/Story.aspx?id=2475>

<http://www.inn.co.il/News/Flash.aspx/291159>

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1185175.html>

http://www.imti.org.il/show_art.php?id=786

74

75

76

77

78

79

התקשורת

לכלי התקשורת תפקיד מרכזי בהבניית התודעה הציבורית ובעיצוב השיח הציבורי. אמצעי התקשורת בישראל מאופיינים בתהליכי הפרטה ומסחור, רוב אמצעי התקשורת נמצאים בידיהן של כמה משפחות בעלות הון⁸⁰ ולרייטינג יש השפעה מרחיקת לכת על התכנים הנבחרים לפרסום. אולם, בשנים האחרונות הולכת וגוברת הביקורת על כלי התקשורת, גם בקרב העיתונאים עצמם, על העדפת הרייטינג על פני תחקיר רציני ועל ריצוי דעת הרוב במקום ביקורת על פעולות השלטון.

מלחמת לבנון השנייה. מיד אחרי מלחמת לבנון השנייה, בשנת 2006, פורסמו בעיתונות מאמרים רבים, אשר ביקרו בחריפות את דהירתה של התקשורת אלי קרב. אמנון לוי, עיתונאי ותיק, כתב באותם ימים: "כמו עדר שרץ אחרי הרועה שלו, דלקה העיתונות אחר ההנהגה העיוורת. אפשר לספור על יד אחת את העיתונאים שהעזו להתנגד ליציאה למלחמה. הרוב המוחלט של עיתונאי ישראל העדיף לוותר על התפקיד של 'כלב השמירה'. במקום לנבוח, הם העדיפו ללקק. במקום לבקר, הם העדיפו לייצף. העדיפו לשכוח שפטריוטיות אין פרושה רק לשעוט קדימה; לפעמים פירושה הוא לצעוק: עיצרו."⁸¹

המלחמה בעזה. קולות דומים נשמעו גם אחרי המלחמה בעזה. בשני כנסים שעסקו בניתוח תפקידם של כלי התקשורת במלחמה, הביעו עיתונאים בכירים ביקורת דומה. יהודה נוראל, כתב העיתון ידיעות אחרונות, טען בין היתר כי "עופרת יצוקה הוא קו שבר רציני מאד שהתקשורת הישראלית עברה, ואני רואה שחורות מעבר לו [...] במהלך המלחמה התחוויר בצורה מאוד בוטה שצריך לעדכן את כל המונחים של חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת. מסתבר שהציבור לא מעוניין לדעת, לחופש הביטוי אין מקום. היום יש צנזורה בהתנדבות, התקשורת מצנזרת מראש את עצמה". דאגה דומה הביע גם ערד ניר, ראש דסק החוץ של חדשות של ערוץ 2. לדבריו: "התקשורת הישראלית לא נלחמה בצנזורה המתהדקת, אלא יישרה קו ונכנעה לדרישותיה, משום שבמקרה זה המטרה היתה זהה - שלטון הצרכנים, ובמלים אחרות: רייטינג. לא רצינו לאבד את הצופים שלנו, לא רצינו לעצבן אותם. הרי התקשורת צריכה למכור."⁸²

באפריל 2009 פירסם ידיעות אחרונות, העיתון הנקרא ביותר בישראל, תחקיר העוסק בשאלה "האם צה"ל הוא הצבא המוסרי ביותר בעולם?". התחקיר הסיק שביחס לצבאות

<http://www.the7eye.org.il/articles/pages/article6511.aspx>

<http://www.keshev.org.il/FileUpload/Levi-YNET-1-May-2007.pdf>

http://www.the7eye.org.il/articles/pages/020309_the_media_and_operation_cast_lead.aspx

80

81

82

אחרים בעולם (ארה"ב, סין, רוסיה) התשובה היא חיובית. אחת השאלות שעלו בפרויקט היתה הפער בין הקודים האתיים של הצבא לבין מה שנעשה בפועל. שבוע לאחר מכן פירסמו האלוף עמוס ידלין ופרופ' אסא כשר, שכתבו דוקטרינת לחימה שלטענת רבים אומצה על ידי הצבא בלחימה בעזה, מאמר תגובה. במאמר טענו השניים, כי בזמן מלחמה יש להעדיף הגנה על חיי החיילים, גם במחיר של פגיעה באזרחים לא מעורבים ואף הריגתם.⁸³

בדצמבר 2009, בראיון לתכנית "ערב חדש", התבטא ח"כ ג'מאל זחאלקה (בל"ד) בחריפות נגד שר הביטחון אהוד ברק, וטען כי הוא "שומע מוזיקה קלאסית ורוצח ילדים". בתגובה תקף אותו מנחה התכנית, דן מרגלית, קרא לו "חוצפן" וסילק אותו מהאולפן.

המתקפה על ארגוני זכויות אדם. העיתון מעריב שיחק תפקיד מרכזי במתקפת ארגוני הימין על הקרן החדשה לישראל ועל ארגוני זכויות אדם. כתבי העיתון, בן כספית ובן דרור ימיני, פירסמו סדרה של כתבות ומאמרים המבוססים על פרסומי ארגון אם תרצו, למרות אי-הדיוקים הרבים הפוזורים בהם, וזאת אף מבלי לבקש תגובה מהארגונים המותקפים בדו"ח. אחת מכתבותיו של כספית התייחסה לפעילותם של ארגונים פמיניסטיים, בהסתמך בה על דו"ח של "קבוצה של קצינים ישראלים". לדבריו, ארגוני נשים "חודרים לתוך צה"ל באמתלה של 'ג'נדר מיינסטרימינג' (מדיניות ציבורית המבחינה בין המגדרים). על פי התיאוריה

הזו, קיימת פעילות מתוחכמת, רבת שנים ומגובה על ידי החלטות או"ם וארגונים בינלאומיים, שמטרתה להחליש את צה"ל דרך החדרת ערך השוויון המוחלט לנשים". גם בהקשרים אחרים הוביל מעריב קו לאומני ברור. באפריל 2010, למשל, פירסם העיתון ידיעה תחת הכותרת "אוניברסיטת תל אביב מציגה: כנס תמיכה בחמאס", בהתייחס לכנס "קולות מעזה", שבו עסקו אנשי אקדמיה בינלאומיים וישראלים במצב ההומניטרי בעזה.

המשט לעזה. דו"ח ארגון קשב, העוסק במעקב אחר אופני הסיקור של הסכסוך בתקשורת הישראלית ובניתוח השיח התקשורתי בישראל, גורס שבאירועי המשט באו לידי ביטוי אותם הדפוסים המופיעים בתקשורת הישראלית במצבי משבר ביטחוני או פעולה צבאית משמעותית. בראשיתה מצדיקה העיתונות הישראלית באופן מלא את הפעולה הצבאית ונחיצותה, לא מציגה חלופות ומאבדת לחלוטין את חוש הביקורת. בהמשך, לאחר שמתבררים המחדלים, מפנים כלי התקשורת ביקורת וזעמת כלפי מקבלי ההחלטות, בהסתמך על הזיכרון הקצר של הקוראים. לקראת המשט לעזה, הכינו מדורי החדשות של כלי התקשורת את הציבור להתנגשות בלב ים. יומיים לפני ההתנגשות בין הפעילים לצבא, פירסם מעריב כי "השייטת מחכה". ידיעות אחרונות, על פי אותו היגיון, בחר בכותרת ענק: "הקומנדו מחכה למשט" ואילו ישראל היום הבטיח את "שעתו היפה של הקומנדו". העיתונים לא הציעו דיון ציבורי בחלופות להשתלטות צבאית על משט פוליטי-הומניטרי וציטטו בהבלטה את שר החוץ אביגדור ליברמן, שטען שישראל מעבירה לעזה את כל הדרוש, תוך התעלמות בוטה ממידע זמין ומהימן על המצב ההומניטרי ברצועת עזה. אחרי שהגיעו הדיווחים הראשונים מזירת ההתנגשות והתבררו ממדי הקטסטרופה, שינו העיתונים הגדולים את גישתם לנושא וסיפרו, בהתבסס על מידע סלקטיבי ששלח דובר צה"ל לתקשורת, על "ליניץ", "מלכודת" ו"מארב בלב ים" - תוך הצגת האירוע כמארב מתוכנן של פעילי טרור חמושים. כותרות העיתונים קראו: "משט של שנאה", "מנוודים", "יהודי טורקיה במצור", "העולם כבר חרץ את הדין", "במטה השנאה" (כותרת לדיווח מטורקיה), "האו"ם כבר החליט: גולדסטון 2", ו"מתקפת צביעות". ביחס לח"כ חנין זועבי, כתבו העיתונים: "נקמת הח"כים" (על המתקפה על זועבי) ו"לגרש אותה" (כותרת למאמר שטנה במעריב).⁸⁴

דיכוי מחאה ורדיפה פוליטית

חלק זה של הדו"ח סוקר שורה ארוכה של דוגמאות פרטיות ומייצגות של דיכוי מחאה ורדיפה פוליטית של אינדבידואלים וארגונים בישראל. הפרק נפתח בדיכוי האלים של המחאה העממית בזמן המתקפה על עזה. במהלך המלחמה חששה ישראל הן מהתעצמות הביקורת הבינלאומית על הפרת דיני הלחימה והן מהתקוממות של פלסטינים בתוך ישראל. בשל כך עשתה המדינה כל שביכולתה לדכא את המחאה הלגיטימית בתוך גבולות המדינה, וליצור דה-לגיטימציה לקולות ביקורתיים שהידהדו, ואולי אף העצימו, את הביקורת בעולם. לאחר שוך המתקפה המשיכה בעצמה רבה המתקפה על ארגונים ופעילים/ות, ואף החלה להיות מופנית גם נגד התארגנויות וארגונים נוספים: פעילות הסולידריות בשייח ג'ראח, פעילותם של ארגוני סביבה ושל ארגוני סיוע למהגרי עבודה ופליטים וכן מרצים ביקורתיים באקדמיה.

דיכוי המחאה במהלך המתקפה על עזה

במהלך המתקפה הישראלית על עזה (17.1.2009-27.12.2008) עשו כוחות הביטחון, ובעיקר המשטרה, מאמצים ניכרים להשתקת המחאה הציבורית נגד המבצע. עיקר הדיכוי הופנה כלפי פלסטינים אזרחי ישראל בידי המשטרה והשב"כ ולובה על ידי הצהרות גזעניות ומתלהמות של אישי ציבור ופוליטיקאים וסיקור תקשורתי מגמתי. דיכוי המחאה של אזרחי ישראל, פלסטינים ויהודים, צוין בין היתר בדו"ח של משלחת הבדיקה של האו"ם (דו"ח גולדסטון). הדו"ח קבע כי "המשלחת מאמינה שבפעילותה נגד פעילים פוליטיים, ארגונים לא ממשלתיים ועיתונאים, מנסה ישראל להפחית את הביקורת הציבורית ביחס להתנהלותה בזמן המבצעים הצבאיים וביחס להשלכות מבצעים אלו על תושבי עזה".⁸⁵

המשטרה ופרקליטות המדינה. הפגנות לא אלימות ומאושרות על ידי המשטרה - בישובים ערביים, בערים מעורבות ובאוניברסיטאות - נתקלו באלימות משטרתית בלתי מוסברת וברוטאלית ובוצעו בהן מעצרים המוניים. במהלך המתקפה נעצרו 832 אזרחים ע"י המשטרה, 34% מהם קטינים. 134 כתבי אישום הוגשו, כנגד 255 נאשמים, רובם בגין השתתפות בהתקהלות אסורה, התפרעות ותקיפות שוטר.⁸⁶ הפרקליטות והמשטרה עירערו על כל החלטה לשחרור חשוד ממעצר וזכו בכל

העררים שהגישו. טענות בדבר פגיעה בביטחון המדינה ובמורל העם הועלו ללא היסוס על ידי המשטרה, במטרה להצדיק מעצרים עד תום ההליכים ללא בדיקה אינדוידואלית של כל עצור וללא התייחסות לכל מחאה ונסיבותיה.⁸⁷

במקרה אחד דרשה המשטרה ממארגני הפגנה בתל אביב להתחייב שהמפגינים לא ישאו דגלי פלסטין והתנתה בכך את מתן הרישיון לתהלוכה. בעקבות דרישה בלתי חוקית זו, הגישה הקואליציה נגד המלחמה בעזה עתירה דחופה לבג"צ. במהלך הדיון בעתירה נזפו השופטים במשטרה על כך שהציבה "תנאים לא חוקיים" לקיום ההפגנה, בהם האיסור להניף דגלי פלסטין, והמשטרה נאלצה לחזור בה ולאשר את קיום ההפגנה.⁸⁸

בתי המשפט. בתי המשפט הכשירו השארת עצורים עד תום ההליכים, לרבות קטינים חסרי עבר פלילי. בתי המשפט זנחו את עקרונות הבדיקה הפרטנית, המייחדים את שיטת המשפט הפלילי, והעדיפו לעצור את החשודים באופן סיסטמאי, בניגוד לכל אמות המידה של המשפט הישראלי והבינלאומי ובגיבוי בית המשפט העליון.⁸⁹

ד"ח גולדסטון, תקציר, תרגום לעברית: קואליציית נשים לשלום. את הדו"ח המלא ניתן לקרוא בכתובת www2.ohchr.org/features/prisoners/protestors%20report.pdf

85

86

87

88

89

90

91

<http://www.adalah.org/features/prisoners/protestors%20report.pdf>

<http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=606648>

<http://www.adalah.org/features/prisoners/protestors%20report.pdf>

<http://www.keshev.org.il/Site/FullNews.asp?CategoryID=9>

שב"כ. השב"כ חקר עשרות פעילים פוליטיים תוך כדי הפעלת לחצים ואיומים בהתנכלות אם לא יחדלו מפעילות המחאה. ביפו, למשל, נלקחו מבתיהם כעשרה פעילים ופעילות לחקירות שב"כ ומשטרה, לאחר שנערכה בעיר הפגנה רבת משתתפים נגד המלחמה. הפעילים נחקרו תחת העילות של הסתה לטרור, זריקת אבנים ושליחת קיומה של מדינת ישראל.⁹⁰

תקשורת. בסיקור מרבית אירועי המחאה ניוונו כתבים רבים באופן כמעט בלעדי מדיווחי המשטרה, שפרסה באותם ימים מערך דוברות מסיבי במטרה ליצור אווירה של "אינתיפאדה מבית", שתאפשר לה להשתמש בכוח נגד מפגינים. התקשורת תיארה את ההפגנות כ"הפגנות ערבים ופעילי שמאל" "הנושאים דגלי אש"ף", כולם "מתפרעים ערבים" שלא נענים לבקשות המשטרה, שמשום כך נאלצת לפזרם בכוח. במקביל, התעלמה התקשורת כמעט לחלוטין מהתנגדות של יהודים למלחמה. בעת דיווח שוטף על מעצרים של אזרחים בהפגנות, נמנעה התקשורת ממתן מידע על המסרים הפוליטיים של ההפגנות, על המטרות לשמן נערכו ועל הגרסאות של המפגינים עצמם לאירועים.⁹¹ כך נוצר הרושם שההתנגדות למלחמה היא התפרעות חסרת-פשר של הציבור הערבי-פלסטיני, כלומר עניין אתני-לאומי, המסכן את ביטחון הציבור, ולא עמדה פוליטית לגיטימית.

הסתה מצד פוליטיקאים ואישי ציבור. התבטאויות של פוליטיקאים בכירים, שקראו לפעול בנחרצות נגד "הסכנה שבתוכנו",⁹² ליבו את המתח ואת העוינות כלפי הציבור הפלסטיני בישראל.

הרחוב הישראלי. בנוסף לדיכוי הממסדי, חשו פעילות ופעילים רבים בהתגברות האלימות על רקע גזעני והאלימות כלפי מפגינים. אזרחים/ות פלסטינים ששוחחו ביניהם או בטלפון נייד בערבית במקומות ציבוריים הוכו, ופעילי ימין קיצוני איימו באלימות ואף היכו פעילים יהודים וערבים נגד המלחמה.⁹³

המתקפה על תנועת פרופיל חדש

בחודש אפריל 2009 פשטה משטרת ישראל, בירושלים, תל אביב, רמת השרון, נתניה ובאר שבע, על בתיהם של פעילים פוליטיים החברים בתנועה הפמיניסטית פרופיל חדש, הפועלת למען אורוח החברה בישראל ונגד השפעת היתר של הצבא על החיים במדינה. השוטרים עיכבו את הפעילים לחקירות באשמת הסתה להשתמטות משירות

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1050938.htm>

<http://news.walla.co.il/?w=/2971/1409463>, <http://www.acri.org.il/pdf/tmunat2009.pdf>

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1081349.html>

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1082102.html>

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/961/419.html>

חדשות גלי צה"ל, 13.12.2009, בשעה 02:03

92

93

94

95

96

97

צבאי והחרימו את המחשבים שלהם ושל בני משפחתם.⁹⁴ המעצרים בוצעו לאחר חודשים של חקירה, באישור היועץ המשפטי לממשלה דאז, מני מזוז. פעילות ופעילי פרופיל חדש שוחררו לאחר מספר שעות בערכות ובתנאים מגבילים. המחשבים האישיים שלהם הוחרמו ונשארו במשך חודש בידי המשטרה. במהלך הימים הבאים, המשטרה המשיכה לזמן פעילות ופעילים נוספים לחקירה. במקביל פיזרה המשטרה בכוח את הפגנת הסולידריות עם פרופיל חדש, שארגנה קואליציית נשים לשלום מול תחנת המשטרה בדיונגוף, ועצרה פעילות שהשתתפו בהפגנה.⁹⁵ בנובמבר 2009 החליטה פרקליטות המדינה, לאחר חודשים של חקירה, לסגור את כל התיקים נגד פעילי ופעילות פרופיל חדש.⁹⁶ חודש לאחר מכן, ב-9.12.2009, החלו פעילות הארגון להשתתף בפאנלים של האגודה לזכויות האזרח בבתי ספר. אחרי פאנל אחד בו השתתפה נציגת פרופיל חדש, נתן משרד החינוך הוראה לבתי הספר לאסור על כניסתם של פעילות פרופיל חדש לבתי הספר.⁹⁷

המתקפה על ארגון שוברים שתיקה

ביולי 2009, פירסם ארגון שוברים שתיקה, ארגון של לוחמי צבא לשעבר, חוברת שקיבצה עדויות חיילים שהשתתפו במבצע עופרת יצוקה. העדויות חושפות שימוש ב"נוהל שכן" בניגוד לפסיקת בג"ץ, הריסת מבנים סיטונאית והוראות מתירניות לפתיחה באש, שהובילו לעתים להרג חפים מפשע. פרסום הדו"ח הוביל למתקפה חסרת רסן נגד הארגון. אחד מהתוקפים הבולטים ביותר היה דובר צה"ל, אבי בניהו, שטען כי העובדה שהעדויות פורסמו בעילום שם פוגעת במהימנותן, כי הארגון אינו עמותה אלא חברה בע"מ וכי מרבית פעולתו ממומנת על ידי גופים זרים. משרד החוץ הצטרף גם הוא למתקפה, החל לפעול נגד מקורות המימון של הארגון ומחה באופן רשמי בפני ממשלת הולנד על כך שמשרד החוץ שלה מממן אותו. הטענות כלפי אופן הרישום של הארגון ומקורות המימון שלו נועדו, כך נראה, להסיט את הדיון הציבורי מן הטענות המועלות בדו"ח לדיון בעצם הלגיטימיות שלו. באווירה הציבורית שנוצרה הצטרפו גם אנשי תקשורת למתקפה הבוטה על הארגון. בתוכנית "המילה האחרונה", ששודרה בגלי צה"ל ב-17 ביולי 2009,⁹⁸ שאל המנחה קובי אריאלי בין השאר: "מדוע החזקים שלנו לא מנפחים להם [שמאלנים] את הצורה ושולחים אותם הביתה עם צלקות?". עמיתו עירית לינור קבעה: "הארגון הקריץ דו"ח" וסיימה בדרישה מחברי הארגון: "תבסס את עצמך, יא זבל". סביר להניח שלינור לא קראה את הדו"ח, בו מציין שוברים שתיקה במפורש כי כל העדויות נבדקו ואומתו ע"י מקורות בלתי תלויים וכי עדויות אחרות, שלא ניתן היה לאמת, לא פורסמו.⁹⁹

<http://www.youtube.com/watch?v=YScqL3ZFim>

<http://www.keshev.org.il/Site/FullNews.asp?NewsID=182&CategoryID=9>

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/925/983.html>

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/926/045.html>

<http://www.gisha.org/index.php?intLanguage=4&intItemId=1585&intSiteSN=70>

98

99

100

101

102

המתקפה על ארגוני הסיוע למהגרי עבודה ופליטים

באוגוסט 2009 פתחה יחידת עוז של משרד הפנים במתקפה על פליטים ומהגרי עבודה ועל ארגוני הסיוע להם. בראיון למעריב צוטט ציקי סלע, מנהל היחידה: "הארגונים האלה, מי שמפגין נגדנו, מי שקרא לי גבלס ונאצי, הם אנרכיסטים שרוצים בהשמדת מדינת ישראל. צריך להוקיע אותם. זו עבריינות לשמה".¹⁰⁰ דבריו עוררו גל של ביקורת, אולם, הממונה עליו, שר הפנים אלי ישי, העניק גיבוי לדבריו של סלע ואמר: "הארגונים האלו מהווים איום על המפעל הציוני ורוב מכריע של העם סבור כך".¹⁰¹

המתקפה על ארגוני זכויות אדם וארגוני סיוע בינלאומיים

בספטמבר 2009 הודיע המינהל האזרחי למספר ארגוני זכויות אדם, בהם רופאים לזכויות אדם, המוקד להגנת הפרט ועמותת גישה, כי מעתה והלאה יפסיקו גורמי הצבא למסור להם תשובות ועדכונים בעניין פלסטינים המתגוררים ברצועת עזה, וכי על הארגונים לפנות לוועדה האזרחית הפלסטינית - בבקשה שזו תפנה לצבא. בארגונים הביעו דאגה, כי ההחלטה פוגעת קשות בעבודתם של ארגוני זכויות אדם בישראל, ועל כן פגיעה בצרכים הומניטריים דחופים של תושבי עזה.¹⁰² במקביל, הפסיק משרד הפנים להעניק אשרות עבודה לאזרחים זרים העובדים ברבים מהארגונים הלא-ממשלתיים הבינלאומיים, שפועלים בשטחים הפלסטיניים, כולל במזרח ירושלים, בניגוד לנהלים הקיימים בישראל מאז 1967. המשרד החל להעניק לעובדים אלה אשרות תייר במקום אשרות עבודה, דבר שהפך את עבודתם לעבירה על החוק. הדבר נעשה במקביל לטענה, שהאחריות על עובדי ארגונים אלו עוברת ממשרד הפנים למשרד הביטחון.¹⁰³ בעקבות ביקורת בינלאומית, בוטלה מדיניות זו כעבור חצי שנה.¹⁰⁴

המתקפה על ארגוני הסביבה

במהלך דיון שנערך בסוף אפריל 2010 בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, התקיים ויכוח סוער בנושא נקיטת סנקציות נגד מפעלים שמזהמים את מי הים. במחלוקת שהתעוררה בין השר לאיכות הסביבה גלעד ארדן לבין ארגון אדם טבע ודין, תקף השר את הארגון והטיח באנשיו את העובדה שהם מקבלים תרומות מהקרן החדשה לישראל.¹⁰⁵ ח"כ אריה אלדר (האיחוד הלאומי) טען במהלך כנס צעירים בפתח תקווה ב- 25.4.2010, כי משימות פשוטות כמו העלאת יהודים והקמת יישובים הפכו להיות משימות מסובכות בחסות הביורוקרטיה של הרשויות במדינה ובשל פעילותם של ארגונים ירוקים, הפועלים

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1143886.html>

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1155065.html>

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/103/943.html>

<http://www.srugim.co.il/2514-%D7%90%D7%9C%D7%93%D7%93-%D7%9C%D7%9C%D7%95%D7%92%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%9D>

[-A1%D7%A8%D7%95%D7%92%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%9D](http://www.srugim.co.il/2514-%D7%90%D7%9C%D7%93%D7%93-%D7%9C%D7%9C%D7%95%D7%92%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%9D)

[D7%9C%D7%9C%D7%95%D7%93-%D7%AA%D7%95%D7%A8%D7%94-%](http://www.srugim.co.il/2514-%D7%90%D7%9C%D7%93%D7%93-%D7%9C%D7%9C%D7%95%D7%92%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%9D)

[D7%9B%D7%9C-%D7%94%D7%96%D7%9E%D7%9F?di=1%](http://www.srugim.co.il/2514-%D7%90%D7%9C%D7%93%D7%93-%D7%9C%D7%9C%D7%95%D7%92%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%9D)

<http://www.justilm.org/520>

103

104

105

106

107

לטענתו באופן סלקטיבי נגד המתיישבים, ואמר כי "הירוק שלהם הוא יותר ירוק חמאס מירוק רגיל".¹⁰⁶ ביולי 2010, בתוכנית הרדיו "יהיה בסדר", השווה ח"כ ישראל חסון (קדימה) בין עמותת אדם טבע ודין לארגון חיזבאללה.

דיכוי אלים של מחאת הסולידריות בשייח' ג'ראח

מאז חודש נובמבר 2009 מתקיימות משמרות שבועיות בשכונת שייח' ג'ראח בירושלים המזרחית, במחאה על השתלטות עמותות מתנחלים על בתיהם של תושבי השכונה הפלסטינים וגירוש משפחות פלסטיניות מבתיהן. פעולות המחאה הללו נתקלות באפליה שיטתית מצד משטרת ירושלים, הן מבחינת החוק והן בהשוואה לפעילות גופי ימין: במתן ואי-מתן רישיונות להפגנה ובתנאי הרישיונות הניתנים, בכוח שהמשטרה מפעילה כלפי המפגינים, במעצרים החוזרים ונשנים ובניסיון לאסור כל פעילות מחאה של הפעילים בתוך השכונה.¹⁰⁷

מאז חודש דצמבר בוצעו למעלה מ-140 מעצרים של אזרחים פעילי שמאל בשל ההפגנות. כנגד למעלה מ-40 מהם הוגשו כתבי אישום בגין התקהלות אסורה והתפרעות. חלק גדול מהעצורים הושארו במעצר לילה. בנוסף, בוצעו עשרות מעצרים של תושבי השכונה הפלסטינים. ברוב המקרים הוחזקו העצורים הפלסטינים תושבי שייח' ג'ראח במעצר מספר ימים, תוך הרחקתם משכונת מגוריהם.

במהלך מספר דיונים בבית משפט השלום בירושלים, קבעו השופטים כי בחלק גדול מהמקרים בוצעו המעצרים בניגוד לחוק וביטלו את תנאי השחרור שהטילה המשטרה על העצורים - ברוב המקרים הרחקה מהשכונה. כך למשל, קבע השופט גד ארנברג ב-28.1.2010 כי, בניגוד לעמדת המשטרה, ההפגנות בשכונת שייח' ג'ראח אינן בלתי-חוקיות. החלטת השופט קבעה כי "העובדה שהמתקהלים אווזים בשלטים או אף כורזים סיסמאות, בין אם הכריזה נעשית באמצעות מגאפון ובין אם לאו, אינה טעונה רישיון. ולא מהווה עבירה רק בשל כך שהיא נעשית ללא רישיון".¹⁰⁸ אולם גם לאחר קביעת בית המשפט, המשיכה המשטרה לבצע מעצרים.¹⁰⁹

לעומת מדיניות הרחקת פעילי השמאל מן השכונה ומניעת קיום המחאה של תושבי המקום, ניתנים לפעילי הימין יד חופשית ומעבר חופשי בשכונה. מאז תחילת ההפגנות ופעילות המחאה בשייח' ג'ראח הוגשו עשרות תלונות, בשמם של עשרות רבות של מפגינים, על אלימות והתנהגות פסולה של שוטרים. תלונות אלו, שהוגשו במחלקה

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3841168,00.html>

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3841168,00.html>

<http://www.justjlm.org/520>

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1157246.html>

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1155776.html>

108

109

110

111

112

לחקירות שוטרים שבמשרד המשפטים (מח"ש), לא הניבו עד כה ולו מקרה אחד של העמדת שוטר לדין פלילי או משמעתי, למרות התייעוד והעדויות הרבות להתנהגות אלימה של שוטרים. בחלק מן המקרים נפתחו חקירות ע"י מח"ש, ואלו ממשיכות להתנהל. על מספר תיקים שהגיעו לכדי חקירה ונסגרו על ידי חוקרי מח"ש הוגשו עררים בשם המתלוננים אצל היועץ המשפטי לממשלה.¹¹⁰

הרדיפה השלטונית של פעילי השמאל משייח' ג'ראח נתנה גושפנקה להסתה ולהטרדות מצד פעילי ימין קיצוני. במארכס 2010 התגלה כי אתר הימין הקיצוני "רוטר" החל לפרסם את פרטיהם האישיים של פעילי שמאל מרכזיים שעומדים מאחורי המחאה. הפרטים כללו את תמונותיהם של הפעילים, כתובותיהם, מספרי הטלפון הפרטיים שלהם, כתובת דואר אלקטרוני אישיות ואף תצלומים של בתיהם. מחברי הרשימה לא חסכו בדברי הסתה וקראו לפעילי הסולידריות "אנטישמים" "חלאות" ו"כלבים".¹¹¹ פרסום הרשימה היווה הזמנה משתמעת לפגיעה בפעילים. כך הבינו זאת גם המגיבים באתר, שפירסמו שורה של אימים מפורשים על חיי הפעילים. באותה עת רוססו כתובות נאצה על קיר ביתה של סהר ורדי, אחת מהפעילות המרכזיות בשייח' ג'ראח. הכתובות קראו: "תג מחיר לשייח' ג'ראח" ו"סהר עמיאל שמאלנית עוכרת ישראל".¹¹²

המתקפה על חופש הביטוי באוניברסיטאות

בחודש אוגוסט 2009 פירסם ד"ר ניב גורדון, ראש המחלקה לפוליטיקה וממשל באוניברסיטת בן גוריון, מאמר בעיתון לוס אנג'לס טיימס ובו קרא להטלת סנקציות על ישראל כדי לסיים את הכיבוש. פרסום המאמר עורר סערה ציבורית ותקשורתית בישראל בכלל ובקהילה האקדמית בפרט.¹¹³ נשיאת אוניברסיטת בן גוריון, פרופ' רבקה כרמי, הודיעה כי האוניברסיטה "מתנערת בתוקף" מהשקפותיו של פרופ' גורדון, ושר החינוך גדעון סער גינה את המאמר ובירך על תגובת האוניברסיטה. לצד גיבוי ותמיכה בפרופ' גורדון מצדם של סטודנטים ומרצים, רקטור האוניברסיטה ומרצים נוספים קראו לו להתפטר. ביוני 2010 אף קיבל פרופ' גורדון מכתב איום על חייו.

בדיון בוועדת החינוך של הכנסת בחודש יוני 2010, תקף שר החינוך גדעון סער את המרצים הישראלים התומכים בסנקציות על האקדמיה הישראלית באומרו: "הציד שמתקיים היום הוא ציד נגד מדינת ישראל, ציד של האנטישמיות החדשה, שעברה מדה-לגיטימציה של היהודי לדה-לגיטימציה של מדינת היהודים. מי שקורא לחרם על מדינת ישראל ואיש אקדמיה שקורא לחרם אקדמי על מדינת ישראל משתתף

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1109273.html>

113

מרוטוקול מס 238 משיבת ועודת החינוך התרבות והספורט יום שני, ט' בתמוז התש"ע (21 ביוני 2010)

114

knesset.gov.il/protocols/data/html/chinuch/2010-06-21.html

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1175330.html>

115

בציד הזה.¹¹⁴ בהמשך הודיע השר שיפעל נגד מרצים הקוראים לחרם אקדמי על אוניברסיטאות ישראליות.¹¹⁵

בחודש מאי 2010 נמנעה כניסתו לישראל, דרך מסוף אלנבי, של הבלשן פרופ' נעם חומסקי. בראיון לתוכנית "לונדון את קירשנבאום" סיפר חומסקי כי "באתי למעבר הגבול יחד עם בתי ושני חברים מעמאן ונדחיתי לאחר שזומנתי לחקירה". לדבריו, נשאל שאלות מנומסות: "נשאלתי בעיקר לגבי שני עניינים. ההערה הראשונה שנאמרה לי היא שהממשלה אינה אוהבת את עמדותי, ונשאלתי גם מדוע אני מדבר רק בביר-זית ולא גם באוניברסיטה ישראלית". לדבריו, הוא ענה לחוקרים: "האם אפשר למצוא איזו ממשלה בעולם שאוהבת את מה שאני אומר?" ולשאלה השנייה השיב, שדיבר בעבר גם באוניברסיטאות ישראליות. במשרד הפנים אמרו בתגובה כי "מכיוון שחומסקי ביקש להיכנס רק לרמאללה ולא למדינת ישראל, כניסתו נאסרה".

באותו חודש העניקה אוניברסיטת תל-אביב תואר ד"ר של כבוד לפרופ' אלן דרשוביץ. את ביקורו באוניברסיטה ניצל דרשוביץ כדי להאשים פעילות/ים וארגוני שמאל יהודיים בעולם בהכפשת שמה של ישראל וטען כי הם גורמים לה נזק גדול אף יותר מזה שמצליחות ליצור תנועות איסלאמיות ופרו-פלסטיניות.¹¹⁶ בעקבות נאומו של דרשוביץ פנו מספר פרופסורים מהחוג להיסטוריה לנשיא האוניברסיטה במכתב מחאה חריף: "כהיסטוריונים, שמכירים היטב תקופות בעבר אשר בהן החלה הידרדרות מדמוקרטיה נאורה למשטר אפל, אנו מודאגים ביותר מחלק מן הדברים שנאמרו", כתבו. "מר דרשוביץ תקף בחריפות את אנשי האוניברסיטה המותחים ביקורת על מדיניות הממשלה [...] מר דרשוביץ רשאי, כמובן, ליהנות מן הזכות לחופש דיבור ולהשמיע דעותיו, אך העובדה שנקב בשמות מרצים והאשים אותם בפגיעה בסטודנטים ובחוסנה של מדינת ישראל - אלה הם כבר דברים הגובלים בהסתה ועלולים לסכן אותם אנשי סגל סיכון של ממש".¹¹⁷

לאחרונה פורסם כי אוניברסיטת בן-גוריון החלה השבוע להעמיד לדין משמעת סטודנטים שהיו מעורבים בהפגנות בשטח הקמפוס, למען זכויות עובדות הניקיון באוניברסיטה ובפרשת המשט לעזה. בסך הכל יועמדו לדין שבעה סטודנטים והעונשים עשויים להגיע עד הרחקה מהלימודים.¹¹⁸ דברים אלה מצטרפים לדיכוי דומה של מחאה באוניברסיטת חיפה: במקרה אחד ביטלה¹¹⁹ הנהלת האוניברסיטה קיום הפגנת סטודנטים, שנועדה לציין שנה למבצע עופרת יצוקה. במקרה דומה, אסרה¹²⁰ האוניברסיטה על קיום הפגנה שביקשה למחות נגד אירועי המשט מטורקיה לרצועת עזה.¹²¹

http://www.themarker.com/tmc/article.jhtml?ElementId=Id20100509_45871&from=haaretz
http://www.kibush.co.il/show_file.asp?num=39842
<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1189392.html>
<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/011/321.html?hp=1&loc=4&tmp=8920>
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3897359,00.html>
<http://democracy-project.org.il/he/education/education7>

116
117
118
119
120
121

פרשיות ביטחוניות או פוליטיות?

למרות השוני ביניהן, שתי פרשיות "ביטחוניות" שנחשפו בשנה האחרונה - פרשת מעצרה של ענת קם, ופרשת מעצרים של עומר סעיד ואמיר מחיזל - עשויות לשפוך מעט אור על שיתוף הפעולה ההדוק והלא מבוקר של כוחות הביטחון, בראשם השב"כ, ומערכת המשפט בישראל. התהליך דומה במקרים רבים: השב"כ עוצר אדם לאור מעורבותו לכאורה בפגיעה בביטחון המדינה, בתי המשפט מקבלים ללא עוררין את טענות השב"כ ושולחים את החשוד למעצר ארוך, לעיתים קרובות עד תום ההליכים; הדיונים בבית המשפט מתקיימים בדלתיים סגורות ומתבססים על הצגה של ראיות חסויות; השב"כ מבקש - ומקבל ללא קושי - צו איסור פרסום על כל הפרשה. התוצאה היא שאזרחים כמו "נעלמים" על ידי השב"כ, בלי שיתקיים על כך דיון ציבורי ותקשורתי ובלי שיובטחו להם זכויות וסעדים משפטיים הקבועים בחוק. מעצרים של אזרחים פלסטינים מתקיימים כל הזמן, כך למשל בחודשים האחרונים נעצרו תושבי מג'דל שמש,¹²² נצרת,¹²³ שפרעם, אום אל-פאחם¹²⁴ ובקה אל-גרבייה.¹²⁵ פרשת מעצרים מקבלת חשיפה תקשורתית רבה, אולם לאחר מכן, גם אם ההר הוליד עכבר, הדבר אינו מדווח, והאשמה הראשונית היא זאת שנצרכת אצל כולם.

ענת קם ואורי בלאו

בדצמבר 2009 נעצרה העיתונאית ענת קם, כתבת ברנז'ה באתר וואלה!, בחשד שבתקופת שירותה הצבאי בפיקוד מרכז העבירה מסמכים מסווגים לכתב עיתון הארץ אורי בלאו. חלק מהמסמכים הללו התפרסמו בכתבתו של בלאו, שבה חשף כי הצבא ביצע חיסולים של פלסטינים ללא משפט, בניגוד להוראות בג"ץ בעניין. על מעצרה של קם הוטל צו איסור פרסום למשך שלושה חודשים, כולל איסור פרסום על עצם הטלת האיסור עצמו. רק ב-8.4.2010 הוסר הצו, לאחר שרשתות חברתיות, בלוגים וכלי תקשורת בחו"ל חשפו את הפרשה ועסקו בה במשך שבועות ארוכים.

תמצית הפרסום. בנובמבר 2008 פירסם כתב הארץ אורי בלאו כתבה מפורטת ומגובה במסמכים, שהוכיחה כי מפקדי צה"ל ברמה הבכירה ביותר - אלוף פיקוד המרכז יאיר נווה והרמטכ"ל גבי אשכנזי - הפרו את הנחיות בג"ץ בדבר מדיניות החיסולים. פסיקת בג"ץ מדצמבר 2006 קבעה, כי "אין להתנקש באדם אם ניתן

<http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=731623>
<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1192261.html>
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3946890,00.html>
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3922535,00.html>

122
123
124
125

לעצרו, לחקרו ולהעמידו לדין", וחריגים מותרים רק אם המעצר כרוך ב"סיכון חמור לחיי חיילים". בכתבתו של בלאו פורסמו סיכומי ישיבות מלשכת אלוף פיקוד המרכז ומלשכת הרמטכ"ל, שבהן נידונו הסיכולים וניתנו האישורים בניגוד להנחיית בג"ץ.¹²⁶

מתקפה תקשורתית. עם הפרסום בכלי התקשורת הממוסדים ספגו קם ובלאו מתקפה ציבורית חריפה. כלי התקשורת כינו את קם, בהזדמנויות שונות, "חפרפרת", "מרגלת" ו"בוגדת". שער העיתון מעריב ביקש "צו מעצר לכתב הנמלט". כתבי העיתון אבי אשכנזי, נועם שרביט וערן סויסה העלו אפשרויות שונות להבאתו של בלאו לישראל לחקירה - באופן גלוי בסיוע האינטרפול, או באמצעות "פעילות של אנשי המוסד, כפי שנעשה בפרשת מרגל האטום מרדכי ואנונו, שנחטף בחו"ל והוברח לישראל". הרעיון לחטוף עיתונאי ישראלי לא לווה בהסתייגות משום סוג.¹²⁷ עיתון הארץ, שבו פורסמה כתבתו של בלאו, ספג גם הוא מתקפה ציבורית. ח"כ ישראל חסון קרא מעל דפי הג'רוזלם פוסט לאזרחי המדינה לבטל את המנוי לעיתון עד שיחזיר לרשות השב"כ את המסמכים.¹²⁸ הקריקטורה היומית של עיתון מעריב הציגה את עיתון הארץ כחומר הקריאה המועדף על בן לאדן, נסראללה, אחמדינג'אד ואחרים הנחשבים לאויבי ישראל.¹²⁹ מנחם בן פירסם טור במעריב, בו הוא מציע להעמיד לדין את ראשי העיתון באשמת בגידה,¹³⁰ ובן דרור ימיני האשים את הארץ בלקיחת חלק ב"תעשיית הדמוניזציה והדה-לגיטימציה של מדינת ישראל".¹³¹

<http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?itemNo=1041551>
http://www.the7eye.org.il/PaperReview/Pages/paper_review_110410_conspiracy_theories.aspx
http://www.the7eye.org.il/Documents/Jerusalem%20Post%20-_1270757256336.png
<http://www.nrg.co.il/images/archive/465x349/1/211/242.jpg>
<http://www.nrg.co.il/online/47/ART2/094/698.html>
http://www.the7eye.org.il/Metukshar/Pages/170410_HAAREZ_loathing.aspx
<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1195159.html>

126
127
128
129
130
131
132

השב"כ נגד אורי בלאו. בעת חשיפת הפרשה שהה אורי בלאו בחו"ל, והשב"כ והפרקליטות ניהלו איתו מו"מ על תנאי שובו בתיווך נציגי עיתון הארץ. בסוף אוקטובר 2010 שב בלאו לישראל, בעקבות הסכם שנחתם בין באי כוחו לבאי כוח המדינה.¹³² רדיפת השב"כ את בלאו נועדה להפחיד עיתונאים ומקורותיהם, ולהרתיע אותם מלמסור או לפרסם מידע שששלטונות הביטחון חפצים לשמור כמסוג, בעיקר כזה העלול, כבמקרה הנידון, להפליל אנשי צבא ולחשוף הפרות של פסיקות בג"ץ בידי הצבא.¹³³ המתקפה התקשורתית והציבורית הסיטה את תשומת לב הציבור אל עבר העיתונאי אורי בלאו, תוך הפיכתו לאויב העם,¹³⁴ במקום לדון בסוגיית החיסולים הבלתי חוקיים עצמה או בעבירות שביצעו לכאורה בכירי הצבא.

סנקציות משפטיות כלפי ענת קם. כתב האיטום המקורי ייחס לקם עבירה של ריגול חמור תוך ניסיון לפגוע בביטחון המדינה. אם תורשע בביצוע עבירה זו, עלול בית המשפט לגזור עליה מאסר עולם. לפי הפרסומים, בימים אלו קרובה ענת קם לחתימה על עסקת טיעון, במסגרתה יימחק הסעיף הנוגע לכוונה לפגוע בביטחון המדינה מכתב האיטום נגדה, וישארו בו רק הסעיפים הנוגעים להחזקת ולמסירת חומר סודי.¹³⁵ בעקבות הפרסום על כוונת הפרקליטות להגיע עם קם לעסקת טיעון, פנה ח"כ מיכאל בן ארי (האיחוד הלאומי) ליועץ המשפטי לממשלה בדרישה שלא לאשר את עסקת הטיעון. במכתבו מציין בן ארי, כי "אם אכן נכונים הפרסומים, הרי שיש בכך כדי להפוך את פרשת קם לאות מתה ויתרה מזאת, יש בכך כדי לגרום לזילות עצומה בערכים של ביטחון המדינה".

קידום לאלוף יאיר נווה. בראשית אוקטובר 2010 פורסם, כי האלוף יאיר נווה, שהוזכר בכתבתו של בלאו כמי שפעל ביודעין בניגוד לפסיקת בג"ץ, נבחר על ידי שר הביטחון לתפקיד סגן הרמטכ"ל. לא נערכה כל חקירה לבירור מעורבותו בביצוע החיסולים, בניגוד להוראות בג"ץ ותוך הפרה של כללי המשפט הבינלאומי.

אמיר מח'ול ועומר סעיד

לאחר מספר שבועות של ערפול תקשורת, שנבע כתוצאה מהטלת צווי איסור פרסום גורפים, החלו להתפרסם ידיעות בדבר מעצרו של שני אישים בולטים, מנהיגים חברתיים ופוליטיים של הציבור הפלסטיני בישראל: ד"ר עומר סעיד מכפר כנא, ואמיר מח'ול מחיפה. סעיד הוא פעיל פוליטי מוכר. בשנות השמונים היה חבר בתנועת

http://www.the7eye.org.il/DailyColumn/Pages/100410_Ashkenazi_Diskin_and_Blau.aspx

133

http://www.the7eye.org.il/DailyColumn/Pages/100410_Ashkenazi_Diskin_and_Blau.aspx

134

<http://www.mako.co.il/news-military/security/Article-52000d3e03c0b21004.htm&sCh=31750a2610f261pId=2082585621&10>

135

http://www.the7eye.org.il/articles/Pages/120510_Amir_Makhoul_chronicles_of_an_exposure.aspx

136

בני הכפר (אבנא אל-בלד) ובשנות התשעים היה ממייסדי תנועת בל"ד. במקצועו הוא רוקח ועוסק ברפואה טבעית ובצמחי מרפא. מח'ול הוא מנכ"ל תנועת איתיג'ה, ארגון גג של עמותות פלסטיניות בישראל, וראש הוועדה להגנה על החירויות הפוליטיות הפועלת במסגרת ועדת המעקב.

צו איסור הפרסום שהוטל על הפרשה לא הפריע לדבר המעצרים להתפרסם בעיתונות הזרה, בקרב ארגוני החברה האזרחית ובאינטרנט. כעבור ארבעה ימים מיום מעצרו של מח'ול החלו להופיע גם בעיתונות הישראלית דיווחים ובהם רמיזות עבות על דבר הפרשה, שכללו הפניות לפרסומים באינטרנט. באותו יום החליטה שופטת בית משפט השלום בפתח תקווה, עינת רון, להסיר חלקית את איסור הפרסום, וכך נחשף דבר מעצרו של השניים.¹³⁶

ד"ר עומר טעיד נעצר ב-24.4.2010, בעת שביקש לחצות את מעבר הגבול לירדן. במקביל למעצרו ערכה המשטרה חיפוש מקיף בביתו ובמשרדי החברה שלו והחרימה את כל המחשבים שהיו במקום. מעצרו הוארך פעם אחר פעם ע"י בית המשפט, תוך מניעת זכותו למפגש עם עורך דיין. רק לאחר 16 ימים, בהם היה נתון לחקירות ממושכות

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=10_05_2010

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=10_05_2010

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=27_05_10

תוך מניעת שינה, התירו רשויות הביטחון לסעידי לפגוש את עורכי דינו מארגון עדאלה. כתב האישום ייחס לו ביצוע עבירות של מגע עם סוכן חוץ ומסירת ידיעה לאויב.

אמיר מח'ול נעצר באישון לילה ב-6.5.2010, בעת פשיטת משטרה ושב"כ על ביתו בחיפה. 18 השוטרים ואנשי השב"כ שהגיעו למקום ערכו חיפוש בבית, החרימו ציוד ועצרו את מח'ול לעיני אשתו ובנותיו. העילה למעצר היתה עילה ביטחונית מעורפלת.¹³⁷ גם על מח'ול נאסר להיפגש עם עורכי דינו מארגון עדאלה במשך 12 יום. לאחר שהותר המפגש, פרסמו עורכי הדין, כי מח'ול הצהיר בפני בית המשפט שהופעלו עליו אמצעי חקירה קשים ביותר, שפגעו בו נפשית ופיזית וגרמו לו להודות בחשדות המיוחסים לו, על אף שלא ביצע אותם. ארגון עדאלה הדגיש, כי אמצעי החקירה הפסולים כללו, בין היתר, מניעת שינה במשך כל ימי החקירה הראשונים, בהם הוא נחקר כמעט ללא הפסקות וכשהוא כבול. לדברי עורכי הדין, חוקרי השב"כ אזקו את ידיו של מח'ול מאחורי הכסא, כך שכתפיו וזרועותיו נמתחו לאחור, בעוד רגליו היו מקופלות לאחור וצמודות לכסא כשברכיו נוטות לכיוון הרצפה. לאחר שהתלונן על כאבים עזים, אזקו חוקרי השב"כ גם את רגליו לרגלי הכסא. החוקרים איימו על מח'ול במהלך חקירתו שהוא ייצא נכה מהחקירות וכי הוא יישב על הכסא עד שייצאו לו טחורים. כתב האישום נגד מח'ול מייחס לו ביצוע עבירות של מגע עם סוכן חוץ, ריגול, ריגול חמור, קשירת קשר לסיוע לאויב וסיוע לאויב בזמן מלחמה.

האשמות. שני העצורים הכחישו מכל וכל את האישומים המיוחסים להם בכתב האישום. לדברי ארגון עדאלה, עבירת מגע עם סוכן זר, המיוחסת לשני העצורים, הינה עבירת-סל שהשב"כ מסוגל להפלייל באמצעותה כמעט כל אדם - ובפרט אזרח/ית ערבי/ה - המקיים קשרים לגיטימיים עם פעילים חברתיים או פוליטיים מהעולם הערבי.¹³⁸ לדברי עורכי הדין, ניפוח האישומים בכתבי האישום נהפך לשיטה אופיינית בתיקים ביטחוניים, שנועדה להצדיק את בידוד העצור תוך הטלת איפול מוחלט, הפעלת אמצעי חקירה פסולים ואיסור מפגש עם עורך דין.¹³⁹

עומר סעיד שוחרר מבית הכלא בספטמבר 2010, לאחר שבחודש יולי הגיע להסדר טיעון במסגרתו הורשע בסעיף קל יחסית של מתן שירות להתארגנות בלתי מותרת ונגזרו עליו שבעה חודשי מאסר. הוא שוחרר לאחר ניכוי שליש מתקופת המאסר בשל התנהגות טובה. לאחר שחררו אמר סעיד: "שחרורי מוכיח את מה שטענתי מההתחלה, שמדובר היה במעצר פוליטי. השב"כ חקר אותי כל הזמן רק על אמיר מח'ול, כאילו

אנחנו חברים בחיזבאללה ואני זה שגייסתי אותו. מהר מאוד הם הבינו שהם טיפסו על עץ גבוה".¹⁴⁰ בסוף אוקטובר 2010, הודה מחז'ל במסגרת עסקת טיעון בעבירות ריגול וריגול חמור ובמגע עם סוכן זר, אך הדגיש: "הסיפור מבחינתי עוד לא תם, ואני עוד אומר את דבריי".¹⁴¹ לדברי מחז'ל, בשל האווירה השוררת במדינה ולאחר התייעצות עם בני משפחתו ועורכי הדין, החליט לקבל את ההסדר.

צווי איסור פרסום. תקנה 87 ב"תקנות ההגנה (שעת חירום) - 1945" קובעת שהצנזור רשאי לאסור פרסום אם לדעתו הדבר יפגע בביטחון המדינה, בשלום הציבור או בסדר הציבורי. לעתים הצו הוא גורף, ואוסר פרסום של כל פרט הנוגע לפרשה (כולל עצם קיומו של הצו), ולעתים הוא מפרט את המותר בפרסום ואת האסור בפרסום. צווי איסור הפרסום ניתנים על ידי שופטי בית משפט שלום במעמד צד אחד, הפרקליטות, המייצגת את רשויות הביטחון, מבלי שנשמע קולם של כלי התקשורת שהוכרו בפסיקת בג"ץ כ"סוכני חופש הפרסום". הוצאת צווי איסור פרסום נחשבת ל"מסלול עוקף צנזורה", לאחר שהצנזורה הצבאית נאלצה לקבל על עצמה את פסיקת בג"ץ שפסק כי בסמכותה למנוע פרסום רק אם יש בו ודאות קרובה לפגיעה ממשית בביטחון המדינה. צווי איסור הפרסום אינם חלים על תקשורת זרה או על רשתות חברתיות באינטרנט, מה שמאלץ את מערכות הביטחון והמשפט לבטל צווי איסור פרסום לאחר שהדברים מתפרסמים בחו"ל או באינטרנט, כפי שקרה במקרים של ענת קם ושל עומר סעיד ואמיר מחז'ל.

סיכום

דו"ח זה הציג תמונת מצב אקטואלית של הידרדרות הסטנדרטים הדמוקרטיים בישראל ושל האלימות הפוליטית הגוברת כלפי פלסטיניות/ים אזרחיות/ים ישראל, פעילים/ות פוליטיים/ות, פעילי/ות זכויות אדם וארגוני החברה האזרחית. הידרדרות זו, הבאה לידי ביטוי בחקיקה גזענית, מפלה ואנטי-דמוקרטית ובהתגברות מנגנוני הדיכוי והאלימות של השלטון, מופיעה על רקע אווירה ציבורית עוינת, שמטופחת בידי התקשורת, פוליטיקאים בכירים וארגוני ימין קיצוני. שילוב הזרועות של ארגוני ימין, הממסד הפוליטי ומנגנוני הביטחון, בעידוד התקשורת, הוא זה שעומד בבסיסה של המתקפה.

כפי שהראינו בדו"ח, הכנסת השמונה-עשרה היא הכנסת המסוכנת ביותר שנבחרה אי פעם בישראל. היא פרלמנט שבו החברים מתחרים אלו באלו, על בסיס יומימי, בהגשת הצעות חוק אנטי-דמוקרטיות ולאומניות. פעילותם של חברי הכנסת מגובה בידי הלכי רוח ציבוריים גזעניים, אך כמובן שהיא גם מזינה אותם, בנותנה לגיטימציה ואף גושפנקה פורמלית וחוקית לאפליה, לגזענות ולרמיסה של האופוזיציה הפוליטית. רבות מהצעות החוק האנטי-דמוקרטיות מבקשות למתוח גבולות ברורים בין מי ש"איתנו" למי ש"נגדנו" ובין פעילות פוליטית לגיטימית לבלתי-לגיטימית, כאשר החלק הלגיטימי הולך ומצטמצם כל העת. אופנים רבים ומתרבים של מחאה דמוקרטית וביקורת אזרחית נתפסים כחתרנות וכבגידה ועוברים קרימינליזציה. אישי ציבור, בהם פוליטיקאים ובכירים במערכת הביטחון, לא טומנים ידם בצלחת בהתבטאויות גזעניות ובמתקפה ציבורית על ארגוני שלום וזכויות אדם, ולוקחים חלק פעיל בציד המכשפות שמנהלים ארגוני הימין.

הרדיפה הגלויה במישור הציבורי והפוליטי הולכת יד ביד עם פעילות המשטרה והשב"כ. המשטרה בישראל נוקטת יד קשה ואלימה בדיכוי הפגנות וגילויי התנגדות למדיניות הממשלה, בעיקר בתקופות "חירום" חוזרות ונישנות, שבהן מתקיימים מבצעים צבאיים גדולים. לעומת דיכוי המחאה כנגד המתקפה על רצועת עזה, גילו הרשויות הבנה וסובלנות למחאתם של מתנגדי ההתנתקות.¹⁴²

השב"כ פועל על פי פרדיגמה שמבקשת לסכל פעילות של גורמים המעוניינים לאתגר או לשנות את אופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית, אף אם פעילותם חוקית. במקרים כאלה, השב"כ רואה את עצמו מוסמך להפעיל כלי מעקב הפוגעים בפרטיות, כגון האזנות

סתר. דוקטרינה זו נוסחה במסמך שכתב ראש השב"כ יובל דיסקין, בשיתוף היועץ המשפטי לממשלה מני מזוז.¹⁴³ במסגרת דוקטרינה זו מוזמנים לחקירות, כדבר שבשגרה, פעילים/ות פלסטינים/ות אזרחי ישראל, בהם עובדים של ארגוני זכויות אדם.¹⁴⁴ השב"כ גם אחראי על גירוש, מעצר ומעקב אחר פעילי שלום זרים.¹⁴⁵ על פי פרסומים בכלי התקשורת, בשנת 2009 עצר השב"כ, בממוצע, אזרחי ישראלי או זר כל 36 שעות.¹⁴⁶

התמיכה הגורפת של מערכת המשפט בכוחות הביטחון באה לידי ביטוי גם בסגירה של תיקי החקירה בעניין האחראים לרצח אזרחים באוקטובר 2000;¹⁴⁷ מניעה שיטתית של חקירת תלונות על אלימות ועינויים בידי חוקרי שב"כ;¹⁴⁸ ושיתוף פעולה עם דרישות השב"כ למניעת מפגש של עצורים עם עורכי דין.¹⁴⁹ זאת ועוד, בשורה ארוכה של מקרים מפירה המדינה באופן שיטתי הוראות של בג"ץ, או מיישמת אותן באופן חלקי ולקוי. מטעמים אלה ואחרים קבעה ועדת הבדיקה של האו"ם בדו"ח גולדסטון כי מערכת החקירות הישראלית אינה עומדת בעקרונות הקבועים בחוק הבינלאומי לקיום חקירות ישרות, עצמאיות, זריזות ויעילות, וכי במערכת המשפט הישראלית קיימים יסודות מובנים של אפליה, אשר מקשים על מימוש הצדק עבור קורבנות פלסטיניים.¹⁵⁰

תנועות לאומניות התקיימו במדינת ישראל מיום היווסדה, אולם מה שמייחד את תקופתנו הוא הקמתם וצמיחתם של ארגונים שעיקר פעילותם מוקדשת להכפשתם של ארגוני זכויות אדם, תנועות שמאל והציובור הפלסטיני ולהסתה נגדם. ארגונים אלה מספקים את התשתית הציבורית לדה-לגיטימציה של החברה הפלסטינית בישראל ושל ארגוני החברה האזרחית ופעילים/ות פוליטיים/ות, פלסטינים ויהודים. פעילותם הציבורית רובה ככולה מבוססת על ניסיון מתמיד להפחיד את הציבור מפני האויב הערבי ו/או השמאלי.¹⁵¹ ארגונים אלה מחוברים היטב למוסדות השלטון, בין היתר (אך לא רק) באמצעות חברי הכנסת הרבים של מפלגות הימין הקיצוני היושבים בבית הנבחרים. פעילויותיהם התקשורתיות הפרובוקטיביות והממומנות היטב הופכות לא אחת להצעות חוק אנטי-דמוקרטיות וגזעניות - בקמפיין ממוקד לפגיעה במימון של ארגוני החברה האזרחית, בקמפיין נגד עמותות הפועלות למימוש זכות השיפוט האוניברסלי וכן הלאה.

התקשורת בישראל, הן לטענת מכוני מחקר עצמאיים והן לטענת עיתונאים בכירים, אינה ממלאת את תפקידה כגוף ביקורתי, עצמאי וחוקר, שתפקידו לבקר את השלטון. להיפך, במקרים רבים מהווה התקשורת הישראלית שופר לרשויות השלטון ובחודשים האחרונים שיתפו פעולה חלקים ניכרים ממנה עם המתקפה נגד ארגוני השלום וזכויות האדם.

<http://news.walla.co.il/?w=/1/1109813>

143

<http://www.acri.org.il/Story.aspx?id=1882>

144

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3887741,00.html>, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1167577.html>, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1166945.html>

145

www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.html?itemNo=1168500&contrastD=1&subContrastD=7&sbSubContrastD=0

146

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/688/890.html>

147

<http://www.stoptorture.org/he/node/1518>

148

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1168521.html>

149

הציבור הישראלי. לאור כל זאת, אין להתפלא שלפי סקר שנערך באחרונה, קרוב ל-60% מהציבור היהודי בישראל סבורים, שאין לאפשר לארגוני זכויות אדם החושפים מעשים לא מוסריים של ישראל לפעול באופן חופשי, וכ-50% סבורים שיש בישראל יותר מידי חופש ביטוי. עוד עולה כי רוב הציבור תומך בהענשת אזרחים המביעים תמיכה בהטלת סנקציות או חרם על המדינה, ובהענשת עיתונאים המפרסמים ידיעות שחושפות מעשים שליליים של גורמי הביטחון.¹⁵²

סוף דבר

בשנים האחרונות הולך ומתבהר, לציבור הולך וגדל בישראל ובעולם, כי ישראל אינה מסוגלת להמשיך את הכיבוש וליהנות מתפיסתה כדמוקרטיה בעת ובעונה אחת. הכיבוש בן עשרות השנים מוביל, באופן בלתי נמנע, להתנגדות. בהעדר לגיטימציה לדיכוי ההתנגדות הפלסטינית לכיבוש, פונה ישראל לשימוש בכוח צבאי בהיקפים הולכים וגדלים, בניסיון להכניע באופן צבאי מאבק לעצמאות ולשחרור מכיבוש. ככל שמנגנוני הדיכוי והאלימות של ישראל מתגברים והופכים לפשעים לפי הדין הישראלי והבינלאומי, כך גוברת ההכנה בקהילה הבינלאומית שישראל איננה מעוניינת לסיים את הכיבוש בעתיד הנראה לעין ושדרוש לחץ בינלאומי כדי לאלץ אותה לעשות כן.

לאורך השנים פעלו ממשלות ישראל בצורה מכוונת לטשטוש הקו הירוק ולביטול ההבחנה בין גבולות 1948 לגבולות 1967 - בין היתר באמצעות בניית התנחלויות, סיפוח שטחים, החלה סלקטיבית של החוק הישראלי בגדה המערבית ושליטה על היבטים רבים בחיים האזרחיים ובמינהל האזרחי הפלסטיני. גם תהליך השלום המדיני בגלגוליו השונים שב והניח מידה של שליטה ישראלית על השטחים הכבושים ואוטונומיה מוגבלת ביותר לרשות הפלסטינית. מכאן, שכל התנגדות לכיבוש נתפסת על ידי גורמי ימין ועל ידי הממשל בישראל כאיום על עצם קיומה של המדינה. ניכר בשיח הציבורי ובמדיניות הרשמית, כי מדינת ישראל לא מסוגלת להמשיג ואף לא לדמיין את עצמה ללא הכיבוש וללא מידה מסוימת של שליטה על השטחים ועל תושביהם. בשל כך, נתפס הלחץ הבינלאומי כאיום אסטרטגי משמעותי.

הטענה המרכזית של ארגוני הימין המובילים את המתקפה, כמו גם של גורמים רבים בשלטון, היא שארגוני זכויות אדם הם המקור ללחץ הבינלאומי המופעל על ישראל. ציטוט של ראש הממשלה בנימין נתניהו מיוני 2010 מדגים זאת היטב. לדבריו: "יש חבירה בין הגורמים הללו, שלכאורה מחויבים לזכויות האדם, עם גורמים שמטאטאים את זכויות האדם יותר מכל גורם אחר עלי אדמות. החבירה הזאת ממוקדת רק על דבר אחד, או לפחות קודם כל על דבר אחד וזה על המשך קיומה של מדינת ישראל [...] על-כן אנחנו עדים לגל הולך וגובר.

http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/docs/UNFFMGC_Report.pdf

<http://only-israel.co.il/index.php/newsletter>

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1165894.html>

150

151

152

זה המוקד הרעיוני. הוא מתסיס קודם כל באירופה. הוא יוצר מין תקינות פוליטית, משתרש בחלקים מכובדים של התקשורת ולאט לאט מתפשט, כובש גם ממשלות".¹⁵³

תפיסה זו קושרת באופן שגוי ומסוכן בין איומים צבאיים - ממשיים או מדומיינים - על ישראל, לבין ההתנגדות אזרחית, דמוקרטית, עממית ובלתי אלימה. היא מובילה לכינוי פעילי/ות זכויות אדם "בוגדים" ו"גיס חמישי". הקבלה זו מאפשרת הפעלה של מנגנוני דיכוי ואלימות חסרי פיקוח ורסן נגד האופוזיציה, וזוהי המתקפה אותה אנו רואים ובה אנו חשים. הבהלה מהלחץ הבינלאומי מובילה את ישראל לנסות ולדכא, באמצעים הולכים ומחמירים, את ההתנגדות מבית. שהרי אם ארגוני זכויות אדם וארגוני שמאל הם המקור, או לפחות מניע חשוב, ביצירת אותה "חתירה" תחת קיומה של המדינה, הרי שכל האמצעים כשרים על מנת לפגוע בפעילותם, לדכא את פעיליהם ואף להביא לסגירתם המחלטת.

ככל שתשתרש אותה תפיסה מעוותת, לפיה ביקורת על ישראל משולה ל"טרור", תגדל הסכנה המרחפת על פעילותה של האופוזיציה למדיניות השלטון, שכן ממשלת ישראל כבר טענה בהזדמנויות שונות שיש לשנות את החוק הבינלאומי העוסק במלחמה בארגוני טרור.¹⁵⁴ כבר היום, פעילויות המוגדרות על ידי ישראל כפעולות טרור, אף אם מדובר בפעולות אזרחיות לא אלימות, נתקלות בתגובה ישראלית המשוחררת מכבלי המשפט וההיגיון. התנהלות הצבא מול המשט לעזה מהווה דוגמה מייצגת לעניין זה: מאחר ומשטפי המשט הוגדרו על ידי ישראל כטרוריסטים, ניתן היה להפעיל נגדם אלימות חסרת פרופורציה, להרוג תשעה אזרחים, להחרים ציוד, לבזוז ציוד שהוחרם ולבצע רכישות בכרטיסי האשראי של הפעילים שהיו על המשט.¹⁵⁵ מתן התווית "טרור" איפשרה גם את ההתנפלות על ח"כ חנין וזעבי שהיתה על המשט ושלילת זכויותיה, ואת המשך המתקפה עליה על ידי חברי כנסת ובתקשורת.

צמיחתה של מתקפה כה מתואמת נגד הכוחות הנאבקים בכיבוש, דווקא בעת הזו, מסמנת את הצלחתה של תנועת ההתנגדות המקומית והגלובלית לכיבוש. שינויים הדרגתיים ביחסי הכוחות הגלובליים, כמו גם צמיחתן של תנועות מחאה בינלאומיות חדשות, ימשיכו להפריע לישראל לקיים "עסקים כרגיל" כל עוד הכיבוש נמשך. משמעות הדבר היא שישראל תיאלץ, במוקדם או במאוחר, להתמודד עם הביקורת שאותה היא מנסה היום לדכא.

